

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Josefine Nilsson

Tjänstedirektivet

The Service Directive

Examensarbete
20 poäng

Handledare:
Reinhold Fahlbeck

Ämnesområde:
EG-rätt

Termin:
VT 2007

Innehåll

SAMMANFATTNING	1
SUMMARY	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Syfte	4
1.2 Metod och Material	4
1.3 Avgränsningar	5
1.4 Disposition	5
2 BAKGRUND	6
2.1 Tjänsters betydelse för EU	6
2.2 Framväxten av ett tjänstedirektiv	7
3 EG-FÖRDRAGETS REGLER	10
3.1 Fri rörlighet för tjänster och etableringsfrihet	10
3.1.1 Artikel 49 - 50	10
3.1.2 Artikel 43	10
3.1.3 När den fria rörligheten för tjänster får inskränkas	11
3.1.4 När etableringsfriheten för tjänsteleverantörer får inskränkas	11
3.1.5 Förhållandet mellan friheterna	12
3.1.5.1 Frihet att tillhandahålla tjänster och etablering	12
3.1.5.2 Fria rörligheten för arbetstagare och tjänster	13
3.1.5.3 Fria rörligheten för varor och tjänster	15
3.2 Utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster	15
3.2.1 Förhållande mellan den fria rörligheten för tjänster och utstationering	15
3.2.2 Utstationeringsdirektivet	16
4 PROBLEMEN PÅ DEN INRE MARKNADEN FÖR TJÄNSTER	18
4.1 Juridiska hinder	18
4.1.1 Etablering	19
4.1.2 Fri rörlighet för tjänster	19
4.1.3 Gemensamma problem	20
4.2 Övriga problem	21

4.3	Orsaker	21
4.4	Icke-offentligrättsliga regler	22
4.5	Utstationering av arbetstagare	23
5	TJÄNSTEDIREKTIVET	26
5.1	Inledande bestämmelser	26
5.1.1	Tjänster som omfattas av direktivet	26
5.1.2	Områden som undantas	28
5.1.3	Förhållande till annan gemenskapslagstiftning	29
5.1.4	Definitioner	29
5.2	Administrativ förenkling	30
5.3	Etableringsfrihet för tjänsteleverantörer	31
5.3.1	Tillstånd	31
5.3.2	Krav som skall avskaffas	32
5.3.3	Krav som skall utvärderas	32
5.4	Fri rörlighet för tjänster	33
5.4.1	Frihet att tillhandahålla tjänster	33
5.4.1.1	Ursprungslandsprincipen	34
5.4.2	Undantag från friheten att tillhandahålla tjänster	36
5.4.3	Tjänstemottagarnas rättigheter	37
5.5	Tjänsternas kvalitet	38
5.6	Administrativt samarbete	39
5.7	Övrigt	41
5.7.1	Utvärderingsrapporter	41
5.7.2	Utstationering	43
5.7.2.1	Vägledning för utstationering i samband med tillhandahållandet av tjänster	44
6	ANALYS	47
6.1	Åtgärdar direktivet problemen som fanns på den inre marknaden för tjänster?	47
6.1.1	Tjänsteleverantörer som vill etablera sig	47
6.1.2	Friheten att tillhandahålla tjänster	48
6.1.3	Gemensamma problem	49
6.1.4	Åtgärdas orsakerna till problemen	50
6.1.5	Icke offentligrättsliga regler	52
6.2	Skillnader mellan det första förslaget och det slutgiltiga direktivet	53
6.2.1	Allmänt	53
6.2.2	Frihet att tillhandahålla tjänster och ursprungslandsprincipen	53
6.2.3	Utstationering av arbetstagare i samband med tillhandhållandet av tjänster	55
6.3	EG-fördraget och direktivet	56

6.4 Avslutande synpunkter	57
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	59
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	64

Sammanfattning

Den 28 december 2006 antog Europaparlamentet och rådet ett direktiv om situationen på den inre marknaden för tjänster. Uppsatsen utreder i vad mån detta direktiv skapar en verkligt integrerad inre marknad för tjänster. När man för några år sedan undersökte hur den inre marknaden såg ut insåg man att det fanns ett mycket stort antal problem som inskränkte den fria rörligheten. Uppsatsen behandlar om och hur direktivet löser dessa problem. Det görs därför en genomgång av de huvudsakliga problemen och orsakerna till dem samt en genomgång av direktivets bestämmelser. Uppsatsen visar att direktivet i teorin löser många av problemen och orsakerna till dem, hur det kommer att fungera i praktiken återstår dock att se. Många av problemen hade att göra med att medlemsstaterna inte på ett korrekt sätt följde de regler för den inre marknaden som utvecklats av EG-domstolens rättspraxis. Direktivet innehåller konkreta bestämmelser för att komma till bukt med detta problem. Ett system införs som kommer att göra det möjligt för kommissionen att uttala sig om medlemsstaternas lagstiftnings förenlighet med gemenskapsrätten utan att inleda överträdelseförfarande gentemot dem. Uppsatsen behandlar även i viss mån de förändringar tjänstedirektivet genomgått sedan det första förslaget lades fram. En av de större förändringarna är att ursprungslandsprincipen ersatts med en generell regel om att medlemsstaterna skall garantera den fria rörligheten för tjänster. Detta har lett till att från att ha haft en klar regel om vilket lands lag som skall vara tillämplig, man nu istället valt en regel som ligger närmre EG-domstolens praxis på området. Direktivets relation till EG-fördragets bestämmelser i stort behandlas. Det kan konstateras att direktivets regler för när inskränkningar i den fria rörligheten är tillåtet generellt sett ligger nära EG-fördragets och EG-domstolens praxis på ämnet men i viss mån går längre.

Summary

On the 28th of December 2006 the European Parliament and the Council approved a directive on services in the internal market. The essay examines to what extent the service directive creates an integrated internal market for services. A few years ago there was a study done concerning the state of the internal market of services. The conclusion in this study was that a large number of problems that restricted the free movement existed. One of the things this essay examines is if, and how, the directive solves these problems. Therefore it goes through the main problems and their origins. The provisions of the directive will also be examined. The essay will show that the directive at least in theory solves all of the problems and that it to some extent eliminates their causes. How the situation will work practically remains to be seen. Many of the problems are caused by the fact that the member states do not in a correct way implement and follow the rules of the internal market as established by the case-law of the European Court of Justice. The essay shows that the directive contains specific rules to get control of and reduce this problem. The directive introduces a system that will enable the Commission to examine and make statements concerning the compatibility of the legislation of the member states in relation to the Community legislation, without initiating proceedings against them for breach of Community law. The essay also examines the changes the service directive has gone through since the first proposal was put forward in January 2004. One of the more considerable changes is that the country of origin principle has been replaced by a general rule stating that the member states shall guarantee the free movement of services. This is a shift from a rule stating applicable law on the activities of the service provider to a rule closer to the case-law of the European Court of Justice. In general, the rules of the directive concerning when a restriction to the freedom to provide services and the freedom of establishment is allowed can be said to correspond quite closely to the provisions of the EC-treaty and the case-law of the European court of Justice. However, to a certain extent, the directive goes further.

Förkortningar

AD	Arbetsdomstolen
CMLR	Common Market Law Review
EG	Europeiska Gemenskapen
EGF	EG-fördraget
ERT	Europarättslig tidskrift
SvJT	Svensk Juristtidning

1 Inledning

1.1 Syfte

Den här uppsatsen kommer främst att behandla tjänstedirektivet i dess nuvarande form, men till viss del även de första förslaget och de ändringar som gjorts. Min uppsats syftar främst till att utreda om de problem som finns på den inre marknaden för tjänster på ett effektivt sätt undanröjs av direktivet. I samband med detta tar jag även upp de förändringar direktivet undergått och om man lyckats skapa ett tjänstedirektiv som kommer att underlätta för tjänsters fria rörlighet inom Unionen. Mina frågeställningar är följande:

- Löser man problemen som existerade på den inre marknaden?
- Hur kommer den fria rörligheten för tjänster att ha förändrats efter att direktivet implementerats i medlemsstaterna?
- Hur skiljer sig det nu antagna direktivet från det ursprungliga förslaget?

1.2 Metod och Material

Jag använder mig av en traditionell rättsdogmatisk metod. Det vill säga jag går igenom rättskällorna, förarbeten, rättspraxis och doktrin på det berörda området

Jag har baserat stor del av mitt arbete på de EG rättsakter som behandlar ämnet. Självklart ligger den slutgiltiga direktivtexten till grund för en stor del av texten som behandlar direktivet. Jag har även använt mig av båda förslagen som föregått det slutgiltiga direktivet, såväl som betänkandet av Europaparlamentet, eftersom man i dessa dokument kan hitta kommentar och yttrande angående bestämmelser i direktivet. I den mån jag har hittat artiklar och annan litteratur som behandlar tjänstedirektivet och dess rättsverkningar har jag även använt mig av dessa. För att identifiera problemen på den inre marknaden har jag främst använt mig av kommissionens rapport om situationen på den inre marknaden. För att redogöra för EG-fördragets bestämmelser gällande den fria rörligheten har jag förutom fördraget även använt mig av ett antal rättsfall där domstolen tolkat fördraget samt viss litteratur som behandlar ämnet. För att visa på vissa principer och resonemang angående dessa har jag även använt mig av ett antal rättsfall från EG-domstolen, men även till viss del av förslagen till avgörande av generaladvokaterna.

1.3 Avgränsningar

Jag har valt att inte fokusera på vad tjänstedirektivet skulle innebära för någon enskild medlemsstat, utan istället fokuserat på vad det innebär generellt för unionen i sin helhet. Därav behandlar jag inte Laval målet i sak eftersom det främst berör den svenska arbetsmarknadsmodellen. En aspekt av målet belyses dock kort i fråga om åtgärder av icke offentligt rättsliga enheter kan anses utgöra hinder för den fria rörligheten för tjänster. Jag behandlar endast utstationeringsdirektivet och därtill tillhörande dokument i den mån jag anser att det behövs för att besvara min frågeställning. Eftersom min uppsats inte har ett huvudsakligt nationellt perspektiv behandlar jag inte den svenska implementeringen av tjänstedirektivet eller konsekvenserna för den svenska modellen av omkringliggande dokument.

1.4 Disposition

Efter det inledande kapitlet kommer jag att ge en kort bakgrund till framväxten av tjänstedirektivet samt varför en integrerad inre marknad för tjänster är viktigt. I avsnitt tre kommer jag sedan att gå igenom fördraget och praxis rörande den fria rörligheten för tjänster samt etablering. I samband med detta behandlas även utstationeringsdirektivet eftersom utstationering av arbetstagare är en del av den grundläggande principen om fri rörlighet för tjänster. Här kommer jag även kort att behandla förhållandet mellan de olika friheterna. I det fjärde kapitlet tar jag upp de problem som finns på den inre marknaden och som det är tänkt att tjänstedirektivet helt eller delvis skall avhjälpa. I det femte avsnittet behandlas tjänstedirektivet. Här behandlar jag främst det nu antagna direktivet men även till viss del det första förslaget till tjänstedirektivet och de ändringar som gjorts. I det sjätte avsnittet följer en analys i vad mån tjänstedirektivet åtgärdar de problem som man fann på den inre marknaden. Här behandlas även till viss del de förändringar direktivet genomgått sedan det första förslaget. Jag försöker här även utreda hur den fria rörligheten för tjänster kommer att se ut efter att direktivet fullt ut implementerats i medlemsstaterna, detta gör jag genom att se till vilka skillnader som finns mellan fördragets regler, praxis och tjänstedirektivet. Till sist ger jag några avslutande kommentarer.

2 Bakgrund

2.1 Tjänsters betydelse för EU

Tjänstesektorn svarar för 70 procent av BNP inom EU¹ och tjänster är i allt högre grad drivkraften i den europeiska ekonomin.² Antalet arbetstillfällen växer snabbare inom tjänstesektorn än i ekonomin i sin helhet. Detta tyder på att det är i tjänstesektorn potentialen för en ökad sysselsättning i framtiden finns.³ Tjänstesektorns natur gör att det finns ett stort behov av arbetstagare i jämförelse med industri- och varusektorn. Det är därför ganska säkert att den här sektorn kommer att innehålla den stora majoriteten av anställda i västvärlden inom den överskådliga framtiden.⁴ Under perioden mellan 1997-2002 stod tjänstesektorn för nästan alla nya arbetstillfällen inom den Europeiska Unionen. Kommissionen beräknar att 600 000 nya arbetstillfällen skulle kunna skapas om tjänstemarknaden liberaliseras.⁵ Vidare verkar utvecklade kunskapsekonomier generellt sett karakteriseras av höga tjänsteandelar. I dessa ekonomier kan tjänsteandelen förväntas växa ännu mer.⁶ En konkurrenskraftig tjänstemarknad är därför av avgörande betydelse för den Europeiska Unionens ekonomiska tillväxt.⁷

Små och medelstora företag utgör 99 procent av alla företag i Europa och står för två tredjedelar av sysselsättningen.⁸ Nästan 90 procent av alla små och medelstora företag i EU är verksamma inom tjänstesektorn.⁹ Det är därför viktigt att skapa mer fördelaktiga förhållanden för små och medelstora företag. Detta kan göras genom en förbättra regleringsmiljön och förenkla lagstiftningen.¹⁰ Sönderdelningen av den inre marknaden för tjänster påverkar särskilt små och medelstora företags förmåga att erbjuda gränsöverskridande tjänster.¹¹ De extra kostnader som uppstår i samband med gränsöverskridande tjänsteverksamhet har inget samband med företagets storlek, utan är ungefär lika stor oavsett företagets storlek. Småföretag tycker att kostnaderna för anpassning är oöverkomliga och i tjänstesektorn spelar småföretagen stor roll.¹² Anpassningskostnaderna leder till att de små och medelstora företagen får ett handikapp i förhållande till de

---

¹ Direktiv 2006/123/EG, ingressen punkt 4.

² KOM (2000)888, s 17.

³ KOM (2002) 441, s 50.

⁴ Erixon, Olof, *SWEDEN'S INTERNATIONAL TRADE IN SERVICES status and opportunities*, s 14.

⁵ KOM (2005) 24, s 17.

⁶ Erixon, Olof, *SWEDEN'S INTERNATIONAL TRADE IN SERVICES status and opportunities*, s 9, Svenskt näringsliv, Januari 2002.

⁷ 2006/123/EG, ingressen punkt 2.

⁸ KOM (2005) 24, s 16.

⁹ KOM(2003) 238, s 11.

¹⁰ 2462nd Council meeting - COMPETITIVENESS (Internal Market, Industry, Research) - Brussels, 14 November 2002, 13839/02 (Presse 344), s 5.

¹¹ *ibid*, s 10.

¹² KOM(2002) 441, slutlig, s 57.

konkurrerande företag som redan är etablerade på marknaden.¹³ Kostnaderna av att inte ha en integrerad inre marknad för tjänster får en rad konsekvenser för ekonomin i sin helhet. Det leder till att företagets resurser går till anpassningskostnader istället för till sådana saker som forskning, innovation och kundanpassning.¹⁴ Det påverkar även konsumenterna. Den icke fungerande inre marknaden för tjänster påverkar konsumenternas tillgång till tjänster med konkurrenskraftiga priser.¹⁵ Tillgången till högkvalitativa och effektiva tjänster inverkar på livskvaliteten för de europeiska medborgarna.¹⁶

2.2 Framväxten av ett tjänstedirektiv

På toppmötet i Lissabon i mars 2000 enades EU ländernas stats- och regeringschefer om en gemensam strategi för att möta de ekonomiska, sociala och miljö relaterade utmaningarna som EU står inför. Detta blev den så kallade Lissabonstrategin.¹⁷ Lissabonstrategins långsiktiga mål är att EU skall vara världens mest konkurrenskraftiga ekonomi 2010. Detta skall dock inte ske på bekostnad av miljön eller sociallagstiftningen,¹⁸ utan EU skall upprätthålla ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbeten, ett större socialt skyddsnet samt säkra en hållbar utveckling.¹⁹ En av de viktigaste åtgärderna för att uppnå målen i Lissabon strategin är att skapa en verklig inre marknad för tjänster.²⁰

Fullbordandet av den inre marknaden är ingen ny ide. Redan 1985 lade kommissionen fram en vitbok som behandlade fullbordandet av den inre marknaden²¹ Kommissionen såg då fullbordandet av den inre marknaden för tjänster som en av huvudförutsättningarna för att Europa skulle nå ekonomiskt välstånd.²² Allt som allt föreslogs 279 lagstiftningsåtgärder för att avskaffa hindren för den inre marknaden. Det uppskattades att den inre marknaden skulle vara fullbordad i slutet av 1992.²³

Kommissionen fick under rådets möte i Lissabon i uppdrag att föreslå en övergripande strategi för att undanröja hindren för tjänster på den inre marknaden²⁴ Detta strategiförslag gav kommissionen ut i slutet av 2000.

---

¹³ KOM(2002) 441, s 60.

¹⁴ KOM(2002) 441, s 59.

¹⁵ 2462nd Council meeting - COMPETITIVENESS (Internal Market, Industry, Research) - Brussels, 14 November 2002, 13839/02 (Presse 344), s 10.

¹⁶ KOM (2000)888, s 17.

¹⁷ EU:s tillväxtstrategi-Lissabonstrategin, <http://www.regeringen.se/sb/d/2504>.

¹⁸ Brysselkontoret, *Lissabonstrategin – bakgrund och länkar*.

¹⁹ EU:s tillväxtstrategi-Lissabonstrategin, <http://www.regeringen.se/sb/d/2504>.

²⁰ KOM(2002) 441, s 5.

²¹ KOM(1985) 310, *completing the internal market*, white paper from the european commission to the european council, 14th of June 1985.

²² KOM(1985) 310, s 26(28) punkt 95.

²³ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive, the legislative process clears the first hurdle*, s 235, i Transfer.

²⁴ KOM (2000) 888, s 2.

Syftet med strategin var att påbörja processen med att anpassa den inre marknaden för de genomgripande förändringar som skulle krävas för att uppnå målet att det skall vara lika lätt att erbjuda gränsöverskridande tjänster som det är att erbjuda dem inom en och samma medlemsstat.²⁵ För att påbörja processen ställdes ett antal punkter upp som den fortsatta strategin skulle genomsyras av. Dessa var bland annat att alla tjänstesektorer skulle omfattas.²⁶ Onödiga och motstridiga bestämmelser måste avlägsnas om gränsöverskridande verksamhet skall vara lika lätt att bedriva som verksamhet inom en medlemsstat.²⁷ Det skall finnas en hög skyddsnivå i fråga om hälso- och konsumentskydd. Ett effektivt system för att hantera gränsöverskridande klagomål, tvistlösning, gottgörelse och kontroll skall inrättas.²⁸ Kommissionen lade fram en trestegsplan för att undanröja hindren på den inre marknaden för tjänster. Det första steget skulle vara att upprätta en lista av hinder som skulle kunna undanröjas med hjälp av fördraget och överträdelseförfaranden.²⁹ Detta skulle följas av åtgärder av annan art än lagstiftning såsom gemensamma uppförandekoder och informationskampanjer. Det sista steget skulle bestå utav framläggandet av förslag till harmoniseringsåtgärder. Dessa skulle bland annat innehålla riktad harmonisering av krav som påverkar flera sektorer och åtgärder som säkerställer effektiv tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande.³⁰

Strategin för den inre marknaden för tjänster följdes 2002 upp av en mer konkret rapport om vilka problem tjänsteleverantörer stötte på när de ville utnyttja friheten att tillhandahålla tjänster.³¹ Det kunde konstateras att hindren på den inre marknaden för tjänster var mer omfattande än väntat och att den inre marknaden för tjänster var långt ifrån fullbordad.³² De juridiska hindren var betydligt mer komplexa och svårforcerade än vad som väntats när strategin för tjänster lanserades.³³ Om de mål som sattes upp i Lissabonstrategin skulle nås, måste den inre marknaden för tjänster förändras i grunden.³⁴

I maj 2003 tillkännagav kommissionen att de hade för avsikt att lägga fram ett direktiv om tjänster på den inre marknaden. Direktivet skulle grundas på en kombination av ömsesidigt erkännande, administrativt samarbete och harmonisering på de områden där det var absolut nödvändigt.³⁵ I januari 2004 presenterade kommissionen, som då leddes av Bolkenstein, ett förslag

---

²⁵ KOM(2000) 888, s 2.

²⁶ KOM (2000) 888, , s 7.

²⁷ KOM(2000) 888, , s 7.

²⁸ KOM (2000) 888, , s 7.

²⁹ KOM (2000) 888, , s 16.

³⁰ KOM(2000) 888, , s 16.

³¹ KOM(2002), 441 *Rapport från kommissionen till rådet och europaparlamentet, situationen på den inre marknaden för tjänster, rapport inom ramen för den först etappen av strategin för tjänster på den inre marknaden*, Bryssel 30.07.2002.

³² KOM (2002), 441, sidan 9.

³³ KOM(2002) 441, , s 64.

³⁴ KOM (2002) 441, , s 65.

³⁵ KOM (2003) 238, s 11.

till ett direktiv om tjänster på den inre marknaden.³⁶ Förslaget kopplades omedelbart ihop med oro över utvidgningen och låglönehot, men även med den europeiska konstitutionen.³⁷ Kritiker menade att Bolkenstein betraktade den sociala dimensionen som överflödigt, och att hans syn på Europa endast var baserad på den inre marknaden och konkurrenspolitik.³⁸ Diskussionen kom att handla om ekonomisk kontra social reglering och negativ kontra positiv integration.³⁹ Fackföreningarna byggde breda, gränsöverskridande, tvärpolitiska koalitioner och lyckades influera en politisk nyckelfråga inom EU.⁴⁰ Europaparlamentet diskuterade ämnet i två år och ett antal förslag till förbättringar gjordes.⁴¹ Under våren 2006 lades ett reviderat förslag till tjänstedirektiv fram och det var detta som låg till grund för det direktiv som sedan slutligen antogs i december samma år.

---

³⁶ KOM(2004) 2.

³⁷ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 235, i Transfer.

³⁸ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 235, i Transfer.

³⁹ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 232, i Transfer.

⁴⁰ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 232, i Transfer.

⁴¹ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 241f, i Transfer.

3 EG-fördragets regler

3.1 Fri rörlighet för tjänster och etableringsfrihet

3.1.1 Artikel 49 - 50

I artikel 49 i fördraget stadgas att inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen är förbjudna beträffande medborgare i medlemsstaterna som har etablerat sig i en annan stat inom gemenskapen än mottagaren av tjänsten.⁴² Artikel 50 i EG-fördraget beskriver tjänster som prestationer som utförs mot ersättning och som inte faller inom ramen för bestämmelserna angående fri rörlighet för varor, kapital och personer. Det sägs att tjänster särskilt skall avse verksamheter inom hantverk och fria yrken samt verksamheter av industriell och kommersiell natur.⁴³ Den här definitionen är inte uttömmande. EG-fördraget ger exempel på tjänster, men ger ingen generell beskrivning av de karakteristiska dragen av tjänster. Det verkar underförstått från den öppna definitionen att den exakta omfattningen av begreppet tjänster inte är preciserat utan snarare definierat av vad det inte är.⁴⁴ Det står dock klart att det måste finnas ett gränsöverskridande element för att artikel 49 skall kunna tillämpas.⁴⁵ Bestämmelserna rörande den fria rörligheten för tjänster skall inte tillämpas på verksamheter som är förenade med utövandet av offentlig makt.⁴⁶

3.1.2 Artikel 43

I artikel 43 i fördraget stadgas att alla inskränkningar för en medborgare att fritt etablera sig i en annan medlemsstat är förbjudna.⁴⁷ Etableringsfriheten innefattar rätten att starta och utöva verksamhet samt rätt att bilda och driva företag på samma villkor som etableringslandets egna medborgare.⁴⁸ Bolag med säte, huvudkontor eller huvudsakliga verksamhetsområde inom gemenskapen, som har bildats i överensstämmelse med lagstiftningen i en medlemsstat skall likställas med medborgare i unionen när det gäller bestämmelserna rörande etableringsfriheten. Därav gäller diskrimineringsförbudet i artikel 43 både fysiska personer och bolag.⁴⁹ Fördraget förbjuder inte bara öppen diskriminering på grund av nationalitet

---

⁴² EGF, artikel 49.

⁴³ EGF, artikel 50.

⁴⁴ Woods, Lorna, *Free movement of goods and services within the European community*, s 159f.

⁴⁵ Woods, Lorna, *Free movement of goods and services within the European community*, s 164.

⁴⁶ EGF, artikel 55 och 45.

⁴⁷ EGF, artikel 43, 1 stycket.

⁴⁸ EGF, artikel 43, stycke 2.

⁴⁹ EGF, Artikel 48 1 stycket.

eller säte när det gäller ett bolag, utan även varje form av dold diskriminering som genom tillämpning av andra särskiljande kriterier faktiskt leder till samma sak.⁵⁰ Bestämmelserna rörande etableringsfriheten skall inte tillämpas på verksamheter som är förenade med utövandet av offentlig makt, även om det bara är tillfälligt.⁵¹

3.1.3 När den fria rörligheten för tjänster får inskränkas

Undantag från artikel 49 får endast göras om det grundas på hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa enligt fördraget.⁵² Domstolen har genom sin praxis utformat mer specifika krav på när den fria rörligheten för tjänster får inskränkas. Det finns fyra huvudrekvisit gällande under vilka förutsättningar medlemsstaterna får inskränka den fria rörligheten för tjänster genom krav på att gästande företag skall tillämpa de regler som gäller i värdlandet. Först och främst får friheten att tillhandahålla tjänster endast inskränkas genom regler som rättfärdigas av tvingande hänsyn till allmänintresset.⁵³ Vidare får inskränkning endast ske när det relevanta intresset inte kan skyddas genom de regler som tjänsteleverantören är underkastad i etableringsmedlemsstaten.⁵⁴ Det vill säga, om ursprungsmedlemsstaten redan har eliminerat det relevanta hotet mot allmän ordning kan inte värdlandet åberopa det.⁵⁵ Inskränkningen skall vidare ske utan diskriminering, nationella och gästande företag skall behandlas lika.⁵⁶ Slutligen skall de bestämmelser en medlemsstat tillämpar på en tjänsteleverantör, etablerad i en annan medlemsstat, följa proportionalitetsprincipen. De får därför inte gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det syfte som eftersträvas med bestämmelserna.⁵⁷

3.1.4 När etableringsfriheten för tjänsteleverantörer får inskränkas

Inskränkningar i etableringsfriheten får endast göras om det grundar sig på hänsyn till allmän ordning, säkerhet eller hälsa.⁵⁸ I princip skall någon som vill starta en särskild verksamhet i en annan medlemsstat än hemviststaten underkastas samma villkor som medborgare i den medlemsstaten. Enligt

---

⁵⁰ C 1/93, para 15.

⁵¹ EGF, Artikel 45.

⁵² EGF, Artikel 55 och 46.

⁵³ Sigeman, Tore, *Fri rörlighet för tjänster och nationell arbetsrätt*, ERT 2005, s 467.

⁵⁴ Domstolens dom den 23 november 1999. - *Brottmål mot Jean-Claude Arblade och Arblade & Fils SARL (C-369/96) och Bernard Leloup, Serge Leloup och Sofrage SARL*. - Förenade målen C-369/96 och C-376/96, punkt 80(2).

⁵⁵ Domstolens dom den 9 augusti 1994. - *Raymond Vander Elst mot Office des migrations internationales*. - Begäran om förhandsavgörande: Tribunal administratif de Châlons-sur-Marne - Frankrike. Mål C-43/93, punkt 25.

⁵⁶ Sigeman, Tore, *Fri rörlighet för tjänster och nationell arbetsrätt*, ERT 2005, s 467

⁵⁷ Förenade målen C-369/96 och C-376/96, *Arblade*, punkt 35.

⁵⁸ EGF, Artikel 46.

domstolens rättspraxis skall dock nationella åtgärder, som kan hindra eller göra det mindre attraktivt för en person eller ett företag att etablera sig i en annan medlemsstat än den har hemvist i, uppfylla vissa villkor. De skall tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt, vara nödvändiga på grund av ett tvingande hänsyn till allmänintresse samt vara proportionerliga.⁵⁹ All nationell lagstiftning som kan anses hindra eller göra det mindre attraktivt att etablera sig i ett land kan anses stå i strid med artikel 43 så länge det inte kan bevisas att de uppfyller ovanstående principer.⁶⁰

3.1.5 Förhållandet mellan friheterna

Artikel 50 beskriver tjänster som en subsidiär kategori av transaktioner i förhållande till de andra friheterna. De sista åren har dock EG-domstolen börjat göra en vidare definition av bestämmelserna rörande tjänster. Detta kan vara en konsekvens av den ökande betydelsen av tjänstesektorn inom Unionen.⁶¹ Det faktum att andra friheter kan vara relevanta utesluter inte alltid tillämpligheten av bestämmelserna rörande tjänster.⁶²

3.1.5.1 Frihet att tillhandahålla tjänster och etablering

Vikten att skilja på fall som hänför sig till etableringsfriheten respektive friheten att tillhandahålla tjänster kan ses från två perspektiv. Från medlemsstaternas perspektiv är det viktigt att se till att en aktör inte kan kringgå de strängare reglerna för etablering genom att utge sig för att endast tillhandahålla tjänster.⁶³ Från en tjänstetillhandahållares perspektiv är det viktigt för att undgå att omfattas av medlemsstaternas krav angående etablering. Om en tjänstetillhandahållare tvingas uppfylla alla krav som föreskrivs för etablering skulle bestämmelserna som har till syfte att säkerställa friheten att tillhandahålla tjänster förlora sin ändamålsenliga verkan.⁶⁴

Enligt domstolens praxis finns det två huvudkriterier för att skilja på tillhandahållande av tjänster och etablering. Det första är ett tidskriterium. Tillhandahållande av tjänster har en tillfällig karaktär medan etablering har en mer kontinuerlig karaktär. Det andra är ett geografiskt kriterium. En etablerad aktör riktar sin huvudsakliga verksamhet till marknaden i värdlandet, medan en tjänstleverantör endast underordnat riktar sin verksamhet till den marknaden.⁶⁵ För att avgöra om det rör sig om en etablerad aktör eller en tjänstetillhandahållare bör därför det huvudsakliga verksamhetscentrumet lokaliseras. Varaktigheten och frekvensen av de

---

⁵⁹ C 55/94 – *Gebhard*, para 37.

⁶⁰ Lonbay, Julien, *C-55/94 Reinhardt Gebhard v Consiglio dell'ordine degli Avvocati e procuratori di Milano*, CMLR: 33: 1073-1087, 1996, s 1083.

⁶¹ Oliver, Peter, *Free movement of goods in the European Community*, p 36, 2.36.

⁶² Snell, Jukka, *Goods and services in EC law, A study of the relationship between the Freedoms*, p 8.

⁶³ Förslag till avgörande av generaladvokat Léger föredraget den 20 juni 1995. - *Reinhardt Gebhard* Mål C-55/94. punkt 25.

⁶⁴ Mål C-43/93. *Vander Elst*, punkt 17.

⁶⁵ Förslag till avgörande av generaladvokat Léger, Mål C-55/94, *Gebhardt*, punkt 31.

tjänster som tillhandahålls i medlemsstaten skall beaktas när det bestäms ifall det rör sig om en etablerad aktör eller tjänstetillhandahållare.⁶⁶

Tidigare kunde det ses ett mönster från EG-domstolens praxis av att etableringsfriheten endast skyddade gentemot diskriminerande åtgärder medan friheten att tillhandahålla tjänster nådde längre.⁶⁷ Det traditionella synsättet var att den som ville etablera sig i en medlemsstat fick göra det under förutsättningen att de fullt ut respekterade den lokala regleringen.⁶⁸ I början av 1990-talet kom dock rättspraxis från domstolen som innebar det definitiva slutet för detta synsätt. Domstolen uttalade att den som vill etablera sig i en medlemsstat i princip skall rätta sig efter de lokala reglerna. De gick emellertid vidare och sa att dessa lokala regler skall uppfylla de fyra förutsättningarna av att vara icke-diskriminerande, vara motiverade med hänsyn till ett tvingande allmänintresse och ägnade att säkerställa detta syfte samt vara proportionerliga.⁶⁹ Detta gör att det verkar som om de båda friheterna till viss del numera åtnjuter samma skydd.⁷⁰ Det föreslås att proportionalitetsprincipen i sig kan vara vägledning för vad skillnaden mellan de båda friheterna består utav. När det gäller friheten att tillhandahålla tjänster leder värdlandets dubbla reglering ofta till en tung börda för tjänsteleverantören som kan ses som oproportionerlig i förhållande till det tvingande allmänintresse som värdlandet åberopar. När det istället gäller en tjänsteleverantör som vill etablera sig i värdlandet kan det antas att effekten på det relevanta allmänintresset förmodligen kommer att vara mer intensiv än när det gäller en tjänsteleverantör som endast tillfälligt utövar sin verksamhet på territoriet. Dessutom kan det verka mer rimligt att en aktör som vill etablera sig i en medlemsstat skall anpassa sig till statens lagstiftning i högre grad.⁷¹

3.1.5.2 Fria rörligheten för arbetstagare och tjänster

Ett centralt drag av friheten att tillhandahålla tjänster på den inre marknaden är att bestämmelserna rörande tjänster ofta även involverar tjänsteleverantörens arbetstagare som också förflyttas över gränser för att utföra tjänsten. I praktiken har därför den fria rörligheten för tjänster och den fria rörligheten för arbetstagare en hel del gemensamt, men från en strikt juridisk synpunkt så är de båda friheterna ganska olika.⁷²

---

⁶⁶ Förslag till avgörande av generaladvokat Léger, *Gebhard*, Mål C-55/94, punkt 94.

⁶⁷ Hansen, Lau, Jesper, *Full circle: Freedom of establishment and to provide services*, s 197f, in, *Services and free movement in EU law*, Andenas and Roth.

⁶⁸ Lonbay, Julien, *C-55/94 Reinhardt Gebhard v Consiglio dell'ordine degli Avvocati e procuratori di Milano*, CMLR 33: 1073-1087, 1996, s 1082.

⁶⁹ Mål 55/94, *Gebhard*, punkt 39 stycke 5 och 6.

⁷⁰ Hansen, Lau, Jesper, *Full circle: Freedom of establishment and to provide services*, s 197f, in, *Services and free movement in EU law*, Andenas and Roth.

⁷¹ Roth, W. – H, CMLR 30, 1993, *C 19/92, Dieter Kraus v. Land Baden-Württemberg, Judgement of 31 March 1993*, s 1257f.

⁷² Bruun, Niklas, *The proposed directive on services and labour law*, s 19, in, *Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law, the Bolkenstein Initiative*, editor Roger Blainpain.

För att skilja mellan den fria rörligheten för arbetstagare och friheten att tillhandahålla tjänster är det viktigt att observera att artikel 49 endast omfattar verksamhet som tillfälligt utövas i en annan medlemsstat medan detta inte är fallet för artikel 39.⁷³ Det föreligger således ett tidskriterium. Ett annat kriterium för att skilja mellan de båda friheterna är karaktären av förhållandet mellan personen som utför aktiviteterna och personerna som aktiviteterna utförs för. Om verksamheten utförs under ledning av en annan person gäller generellt bestämmelserna om arbetstagare, men om verksamheten utförs i egenskap av egen företagare gäller antingen bestämmelserna om tjänster eller etablering.⁷⁴ Viktigt i sammanhanget är att den fria rörligheten för arbetstagare endast gäller EU-medborgare. Tredjelands medborgare får dock viss rätt till fri rörlighet inom ramen för utstationering och den fria rörligheten för tjänster eftersom utstationerade arbetstagare hamnat under den fria rörligheten för tjänster.⁷⁵ Genomförandet av den inre marknaden för tjänster har alltså medfört att en form av rörlighet för arbetstagare har uppstått som tydligt skiljer sig från den rörlighet för migrerade arbetstagare som avses i artikel 39 i EG-fördraget.⁷⁶

Redan under sextioalet ansågs vissa arbetstagare som utförde gränsöverskridande arbete falla under friheten att tillhandahålla tjänster och inte den fria rörligheten för arbetstagare. Det var dock endast arbetstagare med specialistkunskaper eller ledande nyckelpositioner som berördes. Utstationerade arbetstagare som inte hörde till den här gruppen av nyckelpersoner brukade endast falla under den fria rörligheten för arbetstagare. Det var endast denna snäva arbetstagargrupp som föll under den fria rörligheten för tjänster från början.⁷⁷

Utstationering av arbetstagare faller numera helt under den fria rörligheten för tjänster. Detta är en konsekvens av EG-domstolens praxis. I *Rush Portuguesa* 1990 bestämde domstolen att när ett företag blir anlitat för att utföra en tjänst och därmed tar med sig sina egna arbetare rör det sig om den fria rörligheten för tjänster och inte den fria rörligheten för arbetstagare. Motiveringen var att de berörda arbetstagarna återvände till ursprungslandet efter arbetet var avslutad och därmed inte fick tillträde till arbetsmarknaden i värdlandet. Denna princip uppehålls i efterföljande rättsfall.⁷⁸ Utstationeringsdirektivet är endast baserat på den fria rörligheten för tjänster.⁷⁹

---

⁷³ Förslag till avgörande av generaladvokat Lenz, *Bosman*, - Mål C-415/93, p 201.

⁷⁴ Snell, Jukka, *Goods and services in EC law, a study of the relationship between the freedoms*, p 10f.

⁷⁵ Houwerzijl, Mijke, *Towards a more effective posting directive*, s 182, in, *Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law, the Bolkenstein Initiative*, editor Roger Blainpain.

⁷⁶ KOM(2003) 458, s 4.

⁷⁷ Houwerzijl, Mijke, *Towards a more effective posting directive*, s 181, in, *Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law, the Bolkenstein Initiative*, edited by Blainpain, Roger.

⁷⁸ *ibid.*, s 182, Mål 113/89, *Rush Portuguesa*, punkt 15.

⁷⁹ *ibid.*, s 181.

3.1.5.3 Fria rörligheten för varor och tjänster

Relationen mellan varor och tjänster är speciell eftersom varor ofta används inom tjänsteutövningen och vice versa.⁸⁰ För att avgöra om en transaktion skall anses falla inom den fria rörligheten för tjänster eller varor skall enligt EG domstolen det huvudsakliga syftet med transaktionen vara avgörande.⁸¹ När införseln och spridningen av föremål inte i sig själv är målet, utan målet med att föremålen förs in och sprids i medlemsstaten endast är att göra det möjligt för invånarna i den medlemsstaten att använda en tjänst, faller det inom artikel 49-50.⁸² Medan när det gäller en kommersiell transaktion med varor som både begreppsmässigt och ekonomiskt kan särskiljas från tillhandahållandet av tjänster trots att den rent materiellt sett hänger samman, så ingår inte denna transaktion i själva tjänsten även om varan enbart är avsedd att tillhandahålla en tjänst. Importen eller exporten av varan skall således omfattas av artiklarna angående fri rörlighet för varor.⁸³

3.2 Utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster

3.2.1 Förhållande mellan den fria rörligheten för tjänster och utstationering

I den grundläggande friheten att tillhandahålla tjänster inom gemenskapen ingår det en rätt för en tjänsteleverantör som är etablerad i en medlemsstat att tillfälligt sända ut arbetstagare till en annan medlemsstat för att tillhandahålla en tjänst i denna medlemsstat.⁸⁴ För att behandla vissa av de frågor som kan uppkomma i samband med utstationering av arbetstagare skapades utstationeringsdirektivet.⁸⁵ Utstationeringsdirektivet baseras på artiklarna 47 och 55, som tillhör kapitlet om frihet att tillhandahålla tjänster i fördraget⁸⁶. Det skall tolkas mot bakgrund av de grundläggande friheterna i EG-fördraget och då speciellt artikel 49.⁸⁷ Argumentet för att det endast baserades på artiklar rörande friheten att tillhandahålla tjänster var att för att främja en verklig inre marknad måste det skapas en ram av regler för utstationering av arbetstagare för att undvika illojal konkurrens. Det har dock framförts att man kan få uppfattningen att utstationeringsdirektivets

⁸⁰ Woods Lorna, *Free movement of goods and services within the European community*, s 22.

⁸¹ Woods Lorna, *Free movement of goods and services within the European community*, s 22.

⁸² Mål C-275/92, *Schindler och Schindler*. punkt 22.

⁸³ Förslag till avgörande av generaladvokat La Pergola, Mål C-124/97, *Markku Juhani Läärä, Cotswold Microsystems Ltd och Oy Transatlantic Software Ltd mot Häradsåklagaren i Jyväskylä och finska staten.*, punkt 19.

⁸⁴ KOM(2006) 159, s 2.

⁸⁵ KOM (2003)458 s 5, direktiv 96/71.

⁸⁶ Direktiv 96/71 ingressen.

⁸⁷ Mål C 60/03, *Wolff & Müller* p 30 och 45.

enda syfte är att främja den fria rörligheten för tjänster eftersom direktivet bara baseras på dessa artiklar. Att det även skall beskydda arbetstagare framgår inte från dess legala grund.⁸⁸ Det har även sagts att det faktum att utstationeringsdirektivet endast ses som att beröra den fria rörligheten för tjänster även ledde till att utvärderingsrapporten från 2003 fokuserade på implementeringsåtgärder som kunde begränsa den fria rörligheten för tjänster istället för problem som kan påverka skyddet av utstationerade arbetstagare och undergräva lojal konkurrens.⁸⁹

3.2.2 Utstationeringsdirektivet

Idén bakom utstationeringsdirektivet är att skapa en balans mellan de två potentiellt motstridiga målen; stimuleringen av den fria tjänsterörligheten och skyddet av arbetstagarna inom EU.⁹⁰ Det syftar dels till att undanröja hinder och oklarheter som kan komma i vägen för friheten att tillhandahålla tjänster. Dels till att öka rättsäkerheten genom att det är möjligt att fastställa vilka arbetsvillkor som skall tillämpas på de arbetstagare som arbetar i en annan medlemsstat än den vars lagstiftning är tillämplig på anställningsförhållandet.⁹¹ Utstationeringsdirektivet skall tillämpas när ett företag utstationerar arbetstagare för att tillfälligt arbeta i en annan medlemsstat än den vars lagstiftning är tillämplig på anställningsförhållandet.⁹² Det finns tre typer av utstationering som omfattas av direktivet så länge det finns ett anställningsavtal mellan det utstationerade företaget och arbetstagaren. Utstationering inom ramen för ett avtal mellan det utstationerande företaget och mottagaren av tjänsten. Utstationering på en arbetsplats eller i ett företag som hör till samma koncern och utstationering via ett bemanningsföretag där användarföretaget bedriver verksamhet i en annan medlemsstat än där bemanningsföretaget finns.⁹³

Värdlandet skall garantera att ett antal arbets- och anställningsvillkor som fastställs i deras lagar, författningar eller allmängiltigförklarade kollektivavtal, tillämpas på utstationerade arbetstagare under tiden de utför arbete inom deras territorium.⁹⁴ Detta skall garantera de utstationerade arbetstagarna ett minimiskydd. Det skall inte hindra att förmånligare arbets- och anställningsvillkor än vad som fastställs i värdlandets lagstiftning tillämpas.⁹⁵ Utstationeringsdirektivets regler är inspirerade utav EG-domstolens praxis. Domstolen hade innan utstationeringsdirektivet kom till i sin praxis fastställt att en medlemsstat har rätt att utvidga

---

⁸⁸ Houwerzijl, Mijke, *Towards a more effective posting directive*, s 184, in, *Freedom of Services in the European Union, Labour and Social Security Law, the Bolkenstein Initiative*, edited by Blainpain, Roger.

⁸⁹ *ibid* s 185.

⁹⁰ *ibid*, s 180.

⁹¹ KOM(2003) 458, s 3.

⁹² Direktiv 96/71 artikel 1.

⁹³ Direktiv 96/71 artikel 1.3.

⁹⁴ Direktiv 96/71/EG, artikel 3.1.

⁹⁵ Direktiv 96/71/EG, artikel 3.7 och ingressen punkt 17.

tillämpningsområdet för sin lagstiftning och sina allmängiltigförklarade kollektivavtal till att även omfatta utstationerade arbetstagare som tillfälligt utför arbete på deras territorium.⁹⁶ Skillnaden mellan domstolens praxis och direktivet är således att medlemsstaterna nu är tvungna att garantera att viss lagstiftning tillämpas på utstationerade arbetstagare medan det enligt domstolens praxis rådde valfrihet.⁹⁷ Direktivet specificerar en hård kärna av skyddsregler något EG-domstolen inte gjorde. Direktivet är på så sätt snävare i sin utformning.⁹⁸ En medlemsstat får endast utsträcka sin lagstiftning på andra områden än den hårda kärnan om det rör ordre public.⁹⁹ Tore Sigeman menar att en motsatstolkning av denna artikel innebär att en medlemsstat inte får kräva att ett gästande företag tillämpar landets lagstiftning inom andra grupper än den hårda kärnan och det som kan hänföras till skäl som rör ordre public. Anledningen till detta är att förhindra social protektionism som skulle motverka tjänsters fria rörlighet.¹⁰⁰

Medlemsstaterna åläggs vidare att vidta åtgärder för att informationen om de arbets- och anställningsvillkor som avses i artikel tre skall vara allmänt tillgängliga.¹⁰¹ Medlemsstaternas tillsynsmyndigheter skall samarbeta särskilt för att besvara motiverade förfrågningar angående utsändande av arbetstagare till andra medlemsstater.¹⁰² Direktivet skall inte påverka medlemsstaternas reglering angående rätten att vidta stridsåtgärder.¹⁰³ Medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder när bestämmelserna i direktivet inte följs. De skall särskilt se till att arbetstagarna eller deras företrädare har tillgång till ett lämpligt förfarande när det gäller att säkerställa att bestämmelserna i direktivet följs.¹⁰⁴

---

⁹⁶ Mål 113/89 *Rush Portuguesa*, punkt 18.

⁹⁷ Direktiv 96/71/EG artikel 3.1, Sigeman, Tore, *Fri rörlighet för tjänster och nationell arbetsrätt*, ERT 2005, s 472.

⁹⁸ Eklund, Ronnie, *Utstationering av arbetstagare*, SvJT 2000, s 263.

⁹⁹ Direktiv 96/71/EG, artikel 3.10.

¹⁰⁰ Sigeman, Tore, *Fri rörlighet för tjänster och nationell arbetsrätt*, ERT 2005, s 473.

¹⁰¹ Direktiv, 96/71, artikel 4.3.

¹⁰² Direktiv, 96/71, artikel 4.2.

¹⁰³ Direktiv, 96/71 ingressen punkt 22.

¹⁰⁴ Direktiv 96/71/EG, artikel 5.

4 Problemen på den inre marknaden för tjänster

2002 lade kommissionen fram en rapport angående situationen på den inre marknaden för tjänster. I denna rapport redovisas en rad problem som tjänsteutövare stöter på när de utövar sin rätt till fri rörlighet. En tjänsteleverantör som önskar utöva sin tjänsteverksamhet i en annan medlemsstat stöter på en mängd svårigheter. Det får en särskilt stor verkan när det gäller tjänster eftersom tjänster bygger på den särskilda kompetens som tjänsteleverantören besitter. Reglernas komplexitet beror på att tjänstens kvalitet direkt är beroende av tjänsteleverantörens kunskap. Detta leder till att det ställs en rad krav gällande tjänster som inte ställs gällande varor.¹⁰⁵ I den här rapporten identifieras en stor variation av rättsliga och administrativa barriärer för de gränsöverskridande tjänsterna. Det framkom att dessa barriärer, som existerar på alla stegen av affärsprocessen, påverkar hela den europeiska ekonomin och orsakar rättslig osäkerhet särskilt för små och medelstora företag samt för konsumenter.¹⁰⁶ Det stod klart att tio år efter det att den inre marknaden förväntades vara fullbordad behövdes det fortfarande mycket arbete för att verkligen skapa en fungerande inre marknad för tjänster.¹⁰⁷

4.1 Juridiska hinder

Med juridiska hinder menas här hinder som härrör direkt eller indirekt från en juridisk bestämmelse som förbjuder, stör eller gör det mindre intressant för en tjänsteleverantör att utnyttja sig av den fria rörligheten för tjänster eller etableringsfriheten.¹⁰⁸ Många av de juridiska problemen kommer från myndigheternas agerande och hur de administrativa förfarande genomförs eller utformas och inte från ordalydelsen av de juridiska texterna.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ KOM(2002) 441, s 15.

¹⁰⁶ Gekiere, Wouter, *The proposal of the european commission for a directive on services in the internal market: an overview of its main features and critical reflections*, s 4, in, *Freedom of Services in the European Union, Labour and Social Security Law: The Bolkenstein Initiative*, editor: Roger Blainpain.

¹⁰⁷ 2462nd Council meeting COMPETITIVENESS (Internal Market, Industry, Research) Brussels, 14 November 2002, 13839/02 (Presse 344), s 10.

¹⁰⁸ KOM(2002)441, s 14.

¹⁰⁹ KOM(2002) 441, s 41.

4.1.1 Etablering

En medborgare eller ett företag som redan är etablerad i en medlemsstat och vill etablera sig i en annan medlemsstat för att även där bedriva tjänsteverksamhet kan stöta på en mängd svårigheter.¹¹⁰

Ett område som omgärdas av svårigheter är tillståndssystemen i medlemsstaterna. Det krävs ofta ett stort antal förhandstillstånd såväl som andra tillstånd för vissa verksamheter. Förfarandena är ofta byråkratiska och det tas bristande hänsyn till att en aktör redan har uppfyllt vissa krav i en annan medlemsstat där han är etablerad. Detta verkar inskränkande för aktörer från andra medlemsstater eftersom det bland annat leder till en mångdubbling av tillstånd.¹¹¹ Många av svårigheterna gällande tillståndssystemen beror på att myndigheterna kan ta godtyckliga beslut inom ramen för tillståndssystemet.¹¹² Vidare blandas konkurrerande aktörer in i tillståndsförfarandet i vissa medlemsstater och ibland måste aktören visa på ett reellt behov av tjänsteverksamheten. Detta kan verka inskränkande eller rent diskriminerande.¹¹³

Ett annat problem är att det kan finnas krav på nationalitet och vistelseort för aktieägare, chefer, personal och styrelsemedlemmar inom tjänsteföretag.¹¹⁴ Tjänsteleverantörer kan på grund av krav rörande juridisk form på ett företag tvingas ha olika juridiska former i olika medlemsstater. Detta kan verka särskilt begränsande för tjänsteleverantörer som vill etablera sig i fler än en medlemsstat.¹¹⁵ I vissa medlemsstater finns det även krav som rör tjänsteföretagets kapital. Just krav rörande minimikapitalisering har identifierats som ett av de främsta hindren för tjänsteverksamhet.¹¹⁶ En del medlemsstater uppställer kvantitativa begränsningar som begränsar antalet tjänsteleverantörer inom en viss verksamhet. Detta kan gynna redan etablerade tjänsteleverantörer i förhållande till nyanlända.¹¹⁷

4.1.2 Fri rörlighet för tjänster

Medlemsstaterna tenderar att ställa samma krav på tjänsteleverantörer som är etablerade i andra medlemsstater som på tjänsteleverantörer som är etablerade på deras territorium. Därför återfinns många av de problem som aktörer som vill etablera sig i en annan medlemsstat stöter på även när det gäller en aktör som endast tillfälligt vill tillhandahålla en tjänst i en

---

¹¹⁰ KOM(2002)441, s 15.

¹¹¹ KOM(2002) 441, s 16f.

¹¹² KOM(2002) 441, s 41.

¹¹³ KOM(2002) 441, s 17.

¹¹⁴ KOM(2002) 441, s 16.

¹¹⁵ KOM(2002) 441, s 18.

¹¹⁶ KOM(2002) 441, s 19 fotnot 44.

¹¹⁷ KOM(2002) 441, s 16.

medlemsstat.¹¹⁸ Det existerar som exempel krav på etablering vilket är ett totalt förnekande av rätten att fritt tillhandahålla tjänster.¹¹⁹ Kommissionen menar att kravet på att ha en företrädare påminner om etableringskrav, och därför verkar inskränkande.¹²⁰ Vidare tillämpas, i vissa medlemsstater, samma förfarande för tillstånd, registrering och anmälan på tillfälliga tjänsteleverantörer som för tjänsteleverantörer som är etablerade inom medlemsstaten.¹²¹ Ibland krävs en särskild juridisk form även för tillfälliga tjänsteutövare. Detta leder till att tjänsteleverantörer från andra medlemsstater måste anpassa sig till mycket olika och till och med motstridiga krav.¹²² Det kan även uppstå problem för tjänsteleverantörerna när de vill använda sin egen personal, material och annan utrustning över gränserna.¹²³

Syftet med att tillämpa samma bestämmelser på leverantörer som endast tillfälligt tillhandahåller tjänster i landet som de som är etablerade där är att se till att tjänsteleverantörer som är etablerade i andra länder befinner sig i samma situation som de tjänsteleverantörer som är etablerade i den berörda medlemsstaten. Detta innebär att principen om fri rörlighet för tjänster inskränks till enbart en skyldighet att inte diskriminera. Detta står i strid med både EG-fördraget och rättspraxis.¹²⁴

4.1.3 Gemensamma problem

I syfte att försäkra oberoende och självständighet omfattas vissa tjänsteverksamheter av regler som skall förhindra att de utövas tillsammans. Skillnaderna mellan de nationella reglerna på detta område kan skapa problem för en tjänsteleverantör som vill etablera sig i mer än en medlemsstat.¹²⁵ Det finns förutom de problem som redan nämnts även andra faktorer som kan påverka en tjänsteleverantörs beslut att etablera sig i en annan medlemsstat eller inte. Dessa regler kan röra yrkesansvarssystem, regler rörande öppettider, beskattning med mera.¹²⁶ Vidare kan det vara problematiskt för en leverantör att marknadsföra sig i mer än en medlemsstat eftersom lagstiftningen på detta område skiljer sig markant från land till land.¹²⁷

Ett annat mycket allvarligt problem är att det för många olika typer av gränsöverskridande tjänster avgörs från fall till fall av de nationella myndigheterna om de är lagliga eller inte. Denna osäkerhet leder till att en aktör som vill tillhandahålla tjänster i en annan medlemsstat själv måste

---

¹¹⁸ KOM(2002) 441, s 28.

¹¹⁹ KOM(2002) 441, s 28.

¹²⁰ KOM(2002) 441, s 28.

¹²¹ KOM(2002) 441, s 28.

¹²² KOM(2002) 441, s 29.

¹²³ KOM(2002) 441, s 20.

¹²⁴ KOM(2002) 441, s 46.

¹²⁵ KOM(2002) 441, s 18.

¹²⁶ KOM(2002) 441, s 20.

¹²⁷ KOM(2002) 441, s 25.

kräva att principen om fri rörlighet för tjänster och fri etableringsrätt skall tillämpas samt anföra skäl till stöd för detta. Enligt EG-domstolens principer skall istället den nationella myndigheten motivera varför de avviker från dessa grundläggande principer i fördraget.¹²⁸

4.2 Övriga problem

Det finns en rad hinder som påverkar den inre marknaden för tjänster som inte är av juridisk karaktär. Dessa hänger oftast ihop med brist på information och bristande kunskap om hur den inre marknaden för tjänster är tänkt att fungera.¹²⁹ Tjänsteleverantörerna har svårt att få information om de behöriga myndigheterna, förfarande och formaliteter i andra medlemsstater. Det saknas ett fungerande samarbete mellan de behöriga myndigheterna i de olika medlemsstaterna. Nödvändiga formulär finns inte tillgängliga på internet.¹³⁰

Kunskapsbristen om den inre marknaden för tjänster visar sig på det vis att tjänsteleverantörer inte vet att även icke-diskriminerande krav kan ses som inskränkande enligt gemenskapsrätten. De är heller inte medvetna om att de har rätt att ifrågasätta proportionaliteten av en åtgärd.¹³¹ Konsumenterna är inte medvetna om att fördraget även garanterar deras rätt att motta tjänster utan begränsningar.¹³²

4.3 Orsaker

Ett antal av de juridiska hindren beror på att medlemsstaterna inte har rättat sig efter de krav som den inre marknaden för tjänster ställer.¹³³ Detta har främst två orsaker. Det ena är att länderna är dåliga på att följa upp EG-domstolens domar. Detta förklarar varför så många av de förfarande som redan underkänts av domstolen fortfarande existerar i medlemsstaterna.¹³⁴ Exempelvis kan nämnas att domstolen har uttalat att det står i direkt strid med den fria rörligheten för tjänster att uppställa ett krav på etablering¹³⁵. Det är förbjudet att tillämpa alla krav som uppställs för etablering även på tillfällig verksamhet.¹³⁶ De har även slagit fast att det strider mot artiklarna 49-50 att ställa krav med återopande av tvingande hänsyn till allmänintresset om det kan visas att det relevanta intresset redan skyddas

---

¹²⁸ KOM(2002) 441, s 47.

¹²⁹ KOM(2002) 441, s 38.

¹³⁰ KOM(2002)441, s 38.

¹³¹ KOM(2002) 441, s 39.

¹³² KOM(2002) 441, s 39.

¹³³ KOM(2002) 441, s 48.

¹³⁴ KOM(2002) 441, s 49.

¹³⁵ C 279/00, *Europeisk kommissionen mot Italienska Republiken*, p 17.

¹³⁶ Se bl.a. C 164/99, - *Portugaia Construções Ld*^a. p 17 och Mål 279/80 *Brottmål mot Alfred John Webb*, punkt 16.

genom regler i etableringsmedlemsstaten.¹³⁷ Det andra är att praxis av kommissionen och EG-domstolen att ta upp enstaka fall gör att medlemsstaterna har det felaktiga intrycket att de inte behöver ändra ett förfarande förrän det blivit uttryckligen ifrågasatt.¹³⁸ Ett sätt att tackla det här problemet är att inleda överträdelseförfarande mot de berörda medlemsstaterna. Emellertid rör det sig om ett mycket stort antal problem och ett stort antal medlemsstater. Detta gör att det inte är möjligt att undanröja alla de problem som framkom i rapporten genom en direkt tillämpning av fördraget, eftersom det inte går att genomföra överträdelseförfaranden gentemot medlemsstaterna i varje enskilt fall. Dessutom kan många av hindren inte undanröjas utan viss samordning utav de nationella reglerna.¹³⁹

En annan av huvudorsakerna till problemen är att myndigheterna inte litar på de andra medlemsstaternas rättssystem.¹⁴⁰ Vissa av problemen beror på att medlemsstater försöker skydda nationella ekonomiska intressen,¹⁴¹ trots att detta står i strid med EG-domstolens rättspraxis.¹⁴² Några av problemen kan förklaras av att lokala och regionala myndigheter ofta spelar en viktig roll i regleringen av tjänsteverksamheter. De besitter i vissa fall bristande kunskaper om kraven för att den inre marknaden skall fungera.¹⁴³

4.4 Icke-offentligrättsliga regler

Vissa av de problem som finns på den inre marknaden för tjänster härrör inte från regler som utfärdats av myndigheterna. De härrör istället från regler som antagits av icke-offentliga aktörer såsom arbetsmarknadsparter och yrkessamfund som utformar exempelvis kollektivavtal eller kollektiva regler.¹⁴⁴ Enligt EG-domstolens praxis omfattar de gemenskapsrättsliga bestämmelserna angående fri rörlighet för personer och tjänster inte bara offentliga myndigheters verksamhet. De omfattar även andra former av reglering vars syfte är att på ett kollektivt sätt reglera förvärvsarbete. Skulle de inte omfattas skulle den fria rörligheten för tjänster och personer äventyras eftersom avskaffandet av statliga hinder skulle kunna ersättas av icke-offentligrättsliga regler.¹⁴⁵ Det hade kunnat leda till ojämlikheter vid tillämpningen av reglerna om förbudet om att uppställa hinder varit begränsat till att endast gälla offentliga myndigheters åtgärder. Vad som i

---

¹³⁷ Se, Förenade målen C-369/96 och C-376/96, *Arblade*, punkt 80 (2) och Mål C-43/93. *Raymond Vander Elst*, punkt 25.

¹³⁸ KOM(2002) 441, s 49.

¹³⁹ Interinstitutionellt ärende:2004/0001 (COD), *RÄTTSAKTER OCH ANDRA INSTRUMENT*, Ärende: *Gemensam ståndpunkt antagen av rådet inför antagandet av, Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden*, s 6, p 6.

¹⁴⁰ KOM(2002) 441, s 48.

¹⁴¹ KOM(2002) 441, s 49.

¹⁴² C 164/99, - *Portugaia Construções Lda*. p 25.

¹⁴³ KOM(2002)441, s 41f.

¹⁴⁴ KOM(2002) 441, s 45.

¹⁴⁵ Förenade målen C-51/96 och C-191/97 - *Christelle Delière mot Ligue francophone* punkt 47.

vissa medlemsstater regleras genom lagar och författningar i andra regleras genom avtal och rättshandlingar som antas och ingås av privata parter.¹⁴⁶ Den fria rörligheten för tjänster skulle därför äventyras om avskaffandet av nationella hinder kunde neutraliseras genom att privaträttsliga sammanslutningar istället uppställer hindren.¹⁴⁷

Det finns de som menar att EG-domstolen borde betrakta frågan om privata parter från ett perspektiv av hela EG-fördraget. De menar att artikel 49 inte borde tillämpas då åtgärden under utredning har skapats av ett eller flera privata företag. Istället skulle sådana åtgärder falla under konkurrensreglernas tillämpningsområde, som borde betraktas som *lex specialis*.¹⁴⁸ Emellertid finns det privata parter som inte bedriver någon kommersiell eller ekonomisk aktivitet och därför inte kan betraktas som företag. Deras handlingar regleras därför inte heller utav konkurrensreglerna. Dessa privata parter handlingar som syftar till, eller rent faktiskt, hindrar den fria rörligheten för tjänster skall därför kunna regleras via artikel 49.¹⁴⁹

4.5 Utstationering av arbetstagare

När problem gällande utstationering av arbetstagare diskuteras kan åtskillnad göras mellan problem som uppstår för företag som vill använda sig av utstationerad arbetskraft eller själva utstationera arbetstagare och de problem som uppstår för en medlemsstat i samband med att kontrollera att utstationeringen följer de regler som finns.

I vissa medlemsstater måste företagen göra en förhandsanmälan innan de utstationerar personal i medlemsstaten. Detta leder till administrativa bördor för aktörer från andra medlemsstater.¹⁵⁰ När de gäller regelbundna och kortvariga utstationeringar kan den utdragna tiden för de administrativa förfarandena leda till förseningar vilket orsakar svårigheter.¹⁵¹ Det tas bristande hänsyn till att arbetsgivaren redan har betalat in avgifter och uppfyllt krav i etableringslandet. Detta kan leda dubbla avgifter, extrakostnader och administrativa bördor för tjänsteleverantörer från andra medlemsstater.¹⁵² Inom vissa sektorer finns det inskränkningar avseende utnyttjandet av tillfällig personal, såsom att det måste styrkas att det finns ett särskilt behov av att utnyttja tillfälligt anställda. Detta kan förhindra ett företag från att använda sig utav utstationerad arbetskraft.¹⁵³ Företagen får

---

¹⁴⁶ Mål 36/74 *Walrave*, , punkt 19.

¹⁴⁷ *ibid.*, punkt 18.

¹⁴⁸ Snell, Jukka, *Goods and services in EC law, a study of the relationship between the freedoms*, s 145.

¹⁴⁹ Snell, Jukka, *Goods and services in EC law, a study of the relationship between the freedoms*, s150f.

¹⁵⁰ KOM(2002) 441, s 21.

¹⁵¹ KOM(2002) 441, s 21.

¹⁵² KOM(2002) 441, s 21.

¹⁵³ KOM(2002) 441, s 23.

också problem med att de skall följa ett annat lands lag än etableringslandets. De har svårigheter att förstå och få tag på den tillämpliga lagstiftningen som ofta är svårt att förstå på grund av de många hänvisningarna. Det är även svårt att få tag på tillämpliga kollektivavtal.¹⁵⁴ Dessa problem skulle kunna lösas genom en korrekt implementering av artikel 4 i direktivet som föreskriver att medlemsstaterna skall vidta åtgärder för att information angående de arbets- och anställningsvillkor som avses i artikel 3 skall vara allmänt tillgängliga.¹⁵⁵

Det finns även problem när det gäller vissa speciella fall. Som exempel omfattas bemanningsföretag av speciella regler rörande förhandstillstånd och etablering. Detta leder till att aktörer kan hindras från att utnyttja företag etablerade i en annan medlemsstat och leder till att aktörernas tillgång till personal från andra medlemsstater begränsas.¹⁵⁶ Vidare omfattas utstationering av tredje lands medborgare av mycket komplexa förfaranden som lång tid. Detta försvårar och omöjliggör utstationeringen vissa fall.¹⁵⁷

I samband med utstationering av arbetstagare har det uppstått problem för medlemsstaterna att kontrollera att de utstationerade företagen följer lagen.¹⁵⁸ I vissa fall har språkhinder lett till att medlemsstater uppställt krav på att vissa anställningshandlingar skall upprättas på värdlandets språk.¹⁵⁹ Medlemsstaterna har också problem med att jämföra lagstiftningen i olika länder. Det räcker inte alltid att se till att företaget följer den nationella lagstiftningen på de berörda områdena, utan de måste även ta reda på om det finns en motsvarande lagstiftning i etableringslandet som företaget följer.¹⁶⁰ Kommissionen menar att lösningen till dessa problem är ett effektivt administrativt samarbete mellan medlemsstaterna.¹⁶¹ De menar att ifall ett administrativt samarbete som det som föreskrivs i artikel 4 i utstationeringsdirektivet införts, skulle även de flesta av dessa kontrollproblem vara lösta.¹⁶² Kommissionen kommer i sin rapport om genomförandet av utstationeringsdirektivet fram till att de problem som finns när det gäller utstationering av arbetstagare är praktiska och inte juridiska. Därför ansåg inte kommissionen 2003 att det fanns någon anledning att ändra tillämpningsföreskrifterna i utstationeringsdirektivet.¹⁶³

Kommissionen nämner även i sin rapport om situationen på den inre marknaden för tjänster att dubbleringen som uppstår i och med att värdlandets arbetsrätt tillämpas på de utstationerade arbetstagarna särskilt när det gäller minimilön och betald semester får särskilt kraftiga inskränkande effekter när det gäller kortvariga insatser av små och

---

¹⁵⁴ KOM(2003) 458, s 16.

¹⁵⁵ KOM(2003) 458, s 16.

¹⁵⁶ KOM(2002) 441, s 23.

¹⁵⁷ KOM(2002) 441, s 22.

¹⁵⁸ KOM(2003) 458, s 10.

¹⁵⁹ KOM (2003) 458, s 10.

¹⁶⁰ KOM (2003) 458, s 10.

¹⁶¹ KOM (2003)458, s 15.

¹⁶² KOM(2003) 458, s16.

¹⁶³ KOM(2003)458, s 18.

medelstora företag och för tjänsteleverantörer i gränsområde som regelbundet utstationerar anställda till flera medlemsstater.¹⁶⁴ De säger också att begränsningarna såsom förhandsregistrering och krav på att tjänsteleverantörerna skall respektera arbetsrätten förstärks genom tunga sanktioner.¹⁶⁵

---

¹⁶⁴ KOM(2002) 441, s 21f.

¹⁶⁵ KOM(2002) 441, s 22.

5 Tjänstedirektivet

5.1 Inledande bestämmelser

Tjänstedirektivet syftar till att förbättra förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och sysselsättning i EU. Det skall undanröja rättsliga och administrativa hinder för utvecklingen av tjänsteverksamheter och därigenom skapa en fungerande inre marknad för tjänster. Det skall även åstadkomma ett välfungerande administrativt samarbete mellan medlemsstaterna genom att fastställa rättsligt bindande skyldigheter.¹⁶⁶ Direktivet fastställer en allmän rättslig ram vars strategi är att först undanröja de hinder som snabbt kan tas bort. Gällande de övriga hindren skall sedan en process med utvärdering, samråd och ytterligare harmonisering på särskilda områden inledas. Detta skall möjliggöra en gradvis och samordnad modernisering av de nationella regleringarna av tjänsteverksamhet.¹⁶⁷ Direktivet skall tillämpas i enlighet med bestämmelserna i EG-fördraget gällande etableringsrätt och fri rörlighet för tjänster.¹⁶⁸

Direktivets skall underlätta utövandet av etableringsfriheten för tjänsteleverantörer och den fria rörligheten för tjänster samtidigt som den höga kvaliteten av tjänsterna bibehålls.¹⁶⁹ Det skall även garantera den rättsliga säkerhet som krävs för att tjänsteleverantörerna i praktiken skall kunna utöva dessa två grundläggande friheter.¹⁷⁰ Huvudregeln är att direktivet skall tillämpas på tjänster som tillhandahålls av tjänsteleverantörer som är etablerade i en medlemsstat.¹⁷¹ Ett antal områden, verksamheter och andra gemenskapsrättsliga instrument är undantagna från direktivets tillämpningsområde. De allmänna undantagna områdena återfinns i artikel 1 och 2 och till viss del även i artikel 3 som behandlar direktivets förhållande till andra gemenskapsrättsliga bestämmelser.¹⁷² Förutom de allmänna undantagen finns det även ett antal områden som undantas från tillämpningen av vissa bestämmelser.¹⁷³

5.1.1 Tjänster som omfattas av direktivet

Hindren för tjänsterna på den inre marknaden berör både de aktörer som vill etablera sig i andra medlemsstater och de som tillhandahåller tjänster i en annan medlemsstat utan att etablera sig där. En tjänsteleverantör skall ha

---

¹⁶⁶ KOM(2006) 718, s 3f.

¹⁶⁷ Direktiv 2006/123/EG, skäl 7.

¹⁶⁸ Direktiv 2006/123/EG, artikel 3.3.

¹⁶⁹ Direktiv 2006/123/EG, artikel 1.1.

¹⁷⁰ Direktiv 2006/123/EG, ingressen punkt 5.

¹⁷¹ Direktiv 2006/123/EG, artikel 2.1.

¹⁷² Direktiv 2006/123/EG, artikel 1-3.

¹⁷³ Direktiv 2006/123/EG, artikel 17.

möjlighet att utveckla sin tjänsteverksamhet på den inre marknaden antingen genom att etablera sig i en medlemsstat eller genom att använda sig av den fria rörligheten för tjänster. Det är därför direktivet syftar till att undanröja både hindren för tjänsteleverantörers etableringsfrihet och för den fria rörligheten för tjänster.¹⁷⁴ I direktivet finns det artiklar som bara berör etableringsfriheten för tjänsteleverantörer och vissa som endast berör den fria rörligheten för tjänster. Det är därför viktigt att skilja på dessa båda friheter.¹⁷⁵ Denna distinktion skall ske i enlighet med EG-domstolens rättspraxis.¹⁷⁶ Vill en aktör etablera sig i medlemsstaten skall han omfattas av etableringsfriheten medan om han endast vill tillhandahålla en tjänst skall han omfattas av friheten att tillhandahålla tjänster.¹⁷⁷

Direktivet omfattar endast tjänster som utförs mot ekonomisk ersättning i enlighet med artikel 50 i fördraget.¹⁷⁸ Det framgår av artikel 50 i fördraget att för att det skall röra sig om en tjänst i fördragets mening skall det utgå en ersättning för prestationen.¹⁷⁹ Enligt domstolen är det viktigaste kännetecknet för ersättningen att den utgör den ekonomiska motprestationen för tjänsten i fråga. Denna motprestation bestäms normalt mellan den person som tillhandahåller tjänsten och mottagaren av tjänsten.¹⁸⁰ Ersättningen för tjänsten behöver inte vara direkt men det måste finnas någon sorts ekonomisk länk mellan tjänstetillhandahållaren och mottagaren.¹⁸¹ Eftersom tjänster normalt sett måste utföras mot ersättning för att falla inom tillämpningsområdet för artikel 49-50 i fördraget, kvalificerar sig vissa offentliga tjänster inte.¹⁸²

EG domstolen har funnit att medicinsk behandling på ett sjukhus såväl som utanför ett sjukhus är att betrakta som en tjänst i fördragets mening.¹⁸³ Numera faller hälso- och sjukvårdstjänster dock utanför direktivets tillämpningsområde.¹⁸⁴ Därmed behandlar direktivet inte heller ersättning för utgifter för vård.¹⁸⁵ I det första förslaget till tjänstedirektiv behandlades hälso- och sjukvårdstjänster samt ersättning för utgifter av vård.¹⁸⁶ Området undantogs från direktivets tillämpningsområde efter förslag från Europaparlamentet och kommissionen har uttryckt att de istället har för avsikt att lägga fram ett separat initiativ som behandlar området.¹⁸⁷

---

¹⁷⁴ Direktiv 2006/123/EG, ingressen punkt 5.

¹⁷⁵ Kapitel III i direktivet rör endast etableringsfriheten för tjänsteleverantörer medan kapitel IV endast rör den fria rörligheten för tjänster.

¹⁷⁶ 2006/123/EG, skäl 77 samt, för särskiljande dragen se ovan kapitel 3.1.5.1.

¹⁷⁷ 2006/123/EG, skäl 77.

¹⁷⁸ Direktiv 2006/123/EG, artikel 4.1.

¹⁷⁹ EGF, Art 50.

¹⁸⁰ Mål 263/86 *Humbel*, p 17, och Mål C-109/92. *Wirth*, p 15.

¹⁸¹ Woods, Lorna, s 165.

¹⁸² Snell, Jukka, *Goods and services in EC law, a study of the relationship between the freedoms*, p 13.

¹⁸³ Mål, C-157/99, p 53.

¹⁸⁴ Direktiv 2006/123, artikel 2.2f.

¹⁸⁵, A6 -0409/2005 Europaparlamentets betänkande *om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden*, s 85.

¹⁸⁶ KOM (2004) 2, artikel 23, KOM (2006) 160, s 3.

¹⁸⁷ KOM (2006) 160, s 3.

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse omfattas av direktivets tillämpningsområde eftersom de är av ekonomisk natur förutom när det gäller vissa sektorer som är uttryckligt undantagna från direktivets tillämpningsområdet.¹⁸⁸ Icke-ekonomiska tjänster av allmänintresse som medlemsstaterna tillhandahåller när de fullgör sina skyldigheter gentemot skyddet av allmännyttan omfattas dock inte av definitionen i artikel 50 EG-fördraget och faller därför även utanför direktivets tillämpningsområde.¹⁸⁹

Bestämmelserna rörande den fria rörligheten för tjänster och etableringsfriheten skall endast tillämpas på verksamheter som är öppna för konkurrens. Syftet med direktivet inte är att tvinga medlemsstaterna att liberalisera tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, avskaffa existerande monopol eller privatisera offentliga enheter.¹⁹⁰

5.1.2 Områden som undantas

Skatter är numera helt uteslutna från direktivets tillämpningsområde.¹⁹¹ Det ansågs inte finnas något behov för direktivet att omfatta skatter eftersom medlemsstaterna redan är skyldiga att se till att deras skattesystem är förenliga med gemenskapslagstiftningen.¹⁹² Spelverksamhet är undantaget från direktivets tillämpningsområde. Europaparlamentet menade att spelverksamhet i sin natur hänger samman med frågor som rör den allmänna ordningen och konsumentskyddet och därför skulle förbli ett område som reglerades av medlemsstaterna på de sätt som de anser lämpligt.¹⁹³

Straffrätten, arbetsrätten, social trygghetslagstiftning, grundläggande rättigheter som erkänns i medlemsstaterna och i gemenskapsrätten och åtgärder som tas för att skydda och främja den kulturella och språkliga mångfalden, skall inte påverkas av direktivet.¹⁹⁴

Direktivet berör inte de regler som garanterar att konsumenter omfattas av det konsumentskydd som fastställs i gällande konsumentlagstiftning i deras medlemsstater.¹⁹⁵ I det första förslaget var det oklart vad som gällde

---

¹⁸⁸ KOM (2006) 160, s 3.

¹⁸⁹ dir 2006/123/EG, skäl 17, samt A6 -0409/2005 Europaparlamentets betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden Ändringsförslag 13, s 12.

¹⁹⁰ Direktiv 2006/123/EG, skäl 8 och artikel 1.2-3.

¹⁹¹ Direktiv 2006/123/EG, artikel 2.3.

¹⁹² A6-0409/2005 om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden, s 105.

¹⁹³ A6 -0409/2005 Europaparlamentets betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden s 15, samt KOM (2006)160, s 4.

¹⁹⁴ Direktiv 2006/123/EG, artikel 1.2-7.

¹⁹⁵ Direktiv 2006/123/EG, artikel 3.2.

angående konsumentskydd. Nu står det dock klart att det är destinationslandsprincipen som gäller.¹⁹⁶

Direktivet skall inte tillämpas på transporttjänster, sociala tjänster, finansiella tjänster, privata säkerhetstjänster, tjänster som tillhandahålls av bemanningsföretag, elektroniska kommunikationstjänster, audiovisuella tjänster, verksamheter som har samband med utövandet av offentlig makt och tjänster som måste utföras av notarier.¹⁹⁷

De första förslaget till tjänstedirektiv hade ett mycket mer omfattande tillämpningsområde. De generella undantagen som gjordes omfattade endast finansiella tjänster, elektroniska kommunikationstjänster och transporttjänster. Skatter undantogs endast delvis från direktivets tillämpningsområde.¹⁹⁸

5.1.3 Förhållande till annan gemenskapslagstiftning

Bestämmelser i andra gemenskapsinstrument som behandlar specifika frågor rörande tillträde och utövande av en tjänsteverksamhet inom särskilda områden skall ges företräde framför direktivet. Bland annat nämns utstationeringsdirektivet, förordning 1408/71, direktivet om erkännande av yrkeskvalifikationer (2005/36) och den internationella privaträtten.¹⁹⁹ För de fall att en bestämmelse i direktivet står i strid med en bestämmelse i ett annat gemenskapsinstrument som inte undantagits från tillämpningsområdet skall motstridigheten fastställas i överensstämmelse med fördragets bestämmelser om etableringsrätt och fri rörlighet.²⁰⁰

I det första förslaget till tjänstedirektivet nämndes inga specifika gemenskapsinstrument som skulle ha företräde framför direktivet. Det innehöll endast en allmän regel om att direktivet inte skulle påverka bestämmelser i andra gemenskapsinstrument i fråga om de tjänster de omfattade.²⁰¹

5.1.4 Definitioner

Artikel 4 ger en rad definitioner av begrepp som används i direktivet. Generellt kan sägas att begreppen följer fördraget och EG-domstolens rättspraxis. Ett krav definieras som en skyldighet, förbud, villkor, begränsning som föreskrivs i lag, författning, rättspraxis, administrativt

---

¹⁹⁶ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 240 i Transfer.

¹⁹⁷ Direktiv 2006/123/EG, artikel 2.

¹⁹⁸ KOM (2004) 2, slutlig, artikel 2.

¹⁹⁹ Direktiv 2006/123/EG, artikel 3.

²⁰⁰ Direktiv 2006/123/EG, ingressen, p 30.

²⁰¹ KOM(2004) 2, slutlig, artikel 3.

förfarande, yrkesorganisationers regler med mera. Regler i kollektivavtal skall dock inte uppfattas som krav i direktivets mening.²⁰² Begreppet tjänsteleverantör skall inte endast omfatta fall där tjänsten tillhandahålls över gränserna inom ramen för den fria rörligheten för tjänster, utan även de fall då aktören etablerar sig i en medlemsstat för att där utveckla en tjänsteverksamhet.²⁰³ Begreppet juridisk person omfattar alla enheter som bildats i enlighet med lagstiftningen i en medlemsstat.²⁰⁴

Vissa av definitionerna som återfanns i det första förslaget till direktiv har försvunnit på grund av att delar och områden i sin helhet har undantagits från direktivets tillämpningsområde. Att krav i direktivets mening inte skall omfatta regler i kollektivavtal lades till efter förslag från Europaparlamentet.²⁰⁵

5.2 Administrativ förenkling

Medlemsstaterna skall granska och om nödvändigt förenkla de förfaranden och formaliteter som är tillämpliga på tillträde och utövande av en tjänsteverksamhet.²⁰⁶ Syftet med bestämmelserna om det administrativa förfarandet är inte att harmonisera dem utan endast att ta bort de mest svårhanterliga förfarandena som hindrar etablerings- och tjänstefriheten. Detta skall uppnås genom att fastställa principer för administrativ förenkling och genom införandet av ett gemensamt mål för alla medlemsstaterna gällande den administrativa förenklingen. Det skall även införas bestämmelser om bland annat rätt till information, förfarande på elektronisk väg och införandet av gemensamma kontaktpunkter.²⁰⁷ Den så kallade gemensamma kontaktpunkten innebär att en tjänsteleverantör bara skall behöva vända sig till en instans för att fullgöra samtliga förfarande och formaliteter som krävs för att få tillträde till tjänstemarknaden.²⁰⁸ Medlemsstaterna blir även skyldiga att göra viss information, som anses nödvändig för tjänsteleverantörerna, tillgänglig på ett enkelt, klart och entydigt sätt, exempelvis genom en webbplats.²⁰⁹ Tjänsteleverantörerna skall även inom överskådlig tid kunna fullgöra förfaranden och formaliteter via internet och kommissionen skall lämna ut närmare föreskrifter om genomförandet av detta.²¹⁰

I det första förslaget till tjänstedirektiv berörde artiklarna rörande administrativ förenkling endast etableringsfriheten för tjänsteleverantörer,

---

²⁰² direktiv 2006/123/EG, artikel 4.7.

²⁰³ Direktiv 2006/123/EG, ingressen p 36.

²⁰⁴ Direktiv 2006/123/EG, ingressen, p 38.

²⁰⁵ KOM (2004) 2, artikel 4, samt, 0409/2005 Europaparlamentets betänkande *om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden*, ändringsförslag 90, s 55.

²⁰⁶ 2006/123(EG), artikel 5.1.

²⁰⁷ 2006/123/EG, skäl 42-43, 46, samt kapitel II.

²⁰⁸ 2006/123/EG, skäl 48 samt artikel 6.

²⁰⁹ 2006/123/EG, skäl 50-51 samt artikel 7.

²¹⁰ 2006/123/EG, skäl 52, artikel 8.

men detta ändrades efter förslag från Europaparlamentet så att artiklarna nu kan tillämpas på båda friheterna.²¹¹

5.3 Etableringsfrihet för tjänsteleverantörer

5.3.1 Tillstånd

Medlemsstaterna får endast ställa tillståndskrav för att få tillträde till en tjänsteverksamhet om beslutet i fråga uppfyller kraven på icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. Medlemsstaterna skall upprätta en rapport angående deras tillståndsförfarande och i den ange skäl som visar att det uppfyller dessa krav. Rapportern skall endast behandla förekomsten av ett tillståndsförfarande och inte de kriterier som krävs för beviljandet av tillståndet i fråga.²¹² Nödvändigheten skall bedömas i enlighet med domstolens rättspraxis gällande tvingande hänsyn till allmänintresset.²¹³ Medlemsstaterna får tillämpa egna preciserade villkor i tillståndsförfarandet men eftersom villkor inte får överlappa varandra skall de ta hänsyn till om den sökande redan har uppfyllt likvärdiga krav i en annan medlemsstat.²¹⁴ För att myndigheterna inte skall kunna ta godtyckliga beslut inom ramen för tillståndsförfarandet skall tillståndsförfarandet grundas på kriterier om icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. Det skall även vara tydligt och entydigt, objektivt, offentliggjort i förväg samt öppet för insyn och tillgängligt.²¹⁵

Medlemsstaterna skall se till att förfarandena och formaliteterna för tillståndsgivningen är offentliggjorda i förväg. Dessa får inte verka avskräckande, onödigt belastande eller tidsödande. En tidsfrist skall vara offentliggjord tidigare och ett mottagningsbevis skall lämnas till den sökande där tidsfristen och möjligheterna till rättslig prövning anges.²¹⁶ Meddelas ingenting till tjänsteleverantören innan tidsfristen har gått ut skall detta ses som ett tyst beviljande av tillståndet i fråga.²¹⁷ Om antalet tillstånd till en viss verksamhet på giltiga skäl är begränsat skall urvalet mellan de sökande göras med fullständig opartiskhet och öppenhet. Tillstånd till dessa verksamheter får bara utfärdas tillfälligt och får inte automatiskt förnyas eller i övrigt innebära att en tjänsteleverantör som har innehaft det tidigare får en fördel.²¹⁸

---

²¹¹ A6-0409/2005 Europaparlamentets betänkande *om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden*, s 57, ändringsförslag: 99 samt KOM (2006) 160, s 6.

²¹² 2006/123/EG, skäl 54 och 58, artikel 9.

²¹³ 2006/123/EG, skäl 56.

²¹⁴ 2006/123/EG, skäl 61, artikel 10.3.

²¹⁵ 2006/123/EG, artikel 10.

²¹⁶ 2006/123/EG, artikel 13.

²¹⁷ 2006/123/EG, artikel 13.4.

²¹⁸ 2006/123/EG, artikel 12.

5.3.2 Krav som skall avskaffas

För att skapa en verklig inre marknad för tjänster är det nödvändigt att undanröja de begränsningar som fortfarande finns i medlemsstaterna och som står i strid med artikel 43 och 49 i fördraget.²¹⁹ I artikel 14 i direktivet räknas det därför upp ett antal krav som medlemsstaterna förbjuds att ställa för att tillåta tillträde och utövande av tjänsteverksamhet på sitt territorium. Bland annat får det inte ställas krav på särskild bosättningsort, etableringsort, hemvist eller huvudsaklig verksamhetsort. En medlemsstat har heller inte rätt att begränsa ett företags rättskapacitet, rätt att väcka talan, eller att gynna de tjänsteleverantörer som har en särskild koppling till en nationell eller lokal socioekonomisk miljö.²²⁰ Krav som innebär en ekonomisk prövning i enskilda fall, blandar in konkurrerande aktörer vid beviljandet av enskilda tillstånd, eller kräver speciell ekonomisk säkerhet skall också avskaffas.²²¹ Kraven som anges i artikel 14 är oförenliga med etableringsfriheten i synnerhet med bakgrund av domstolens rättspraxis och särskilt med hänsyn av den diskriminerande verkan.²²²

5.3.3 Krav som skall utvärderas

Det finns krav som trots att de inte är diskriminerande likväl kan komma att avsevärt inskränka eller förhindra tillträdet eller utövandet av en tjänsteverksamhet. Därför föreskriver direktivet att medlemsstaterna skall undersöka om ett antal krav finns i deras rättsordningar och sedan skall en utvärdering av dessa kravs förenlighet med den fria rörligheten göras.²²³ De berörda kraven är bland annat skyldighet att ha en viss juridisk form, krav som rör ett företags kapitalinnehav och förbud mot att ha flera etableringar inom samma stats territorium.²²⁴ Om medlemsstaterna finner att deras rättsordningar innehåller ett eller flera av de krav som åsyftas skall de se till att kraven i fråga uppfyller villkoren om icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet.²²⁵ De skall sedan upprätta en speciell utvärderingsrapport²²⁶ där de skall ange vilka av de berörda kraven de tänker behålla och motivera varför de anser att de uppfyller de ovan angivna villkoren. Medlemsstaterna föreskrivs vidare en skyldighet att anmäla till kommissionen om de har för avsikt att införa krav av den typ som avses i artikeln.²²⁷

---

²¹⁹ 2006/123/EG, skäl 64.

²²⁰ 2006/123/EG, skäl 65, artikel 14.

²²¹ 2006/123/EG, artikel 14.

²²² KOM (2004) 2 slutlig, s 22.

²²³ 2006/123/EG, skäl 69 samt artikel 15.1.

²²⁴ 2006/123/EG, artikel 15.2.

²²⁵ 2006/123, artikel 15.3.

²²⁶ Utvärderingsrapporten behandlas nedan i avsnitt 5.7.1.

²²⁷ 2006/123, artikel 15.5 och 15.7.

5.4 Fri rörlighet för tjänster

5.4.1 Frihet att tillhandahålla tjänster

Bestämmelsen om friheten att tillhandahålla tjänster, som ersätter ursprungslandsprincipen från det tidigare förslaget, innebär att det fastställs att en tjänsteleverantör har rätt att tillhandahålla en tjänst i en annan medlemsstat än där han är etablerad. Den ålägger värdlandet en skyldighet att garantera fritt tillträde och fritt utövande av tjänsteverksamheten. Om medlemsstaterna uppställer krav för att tillåta tillträde till eller utövandet av en tjänsteverksamhet måste de kraven uppfylla villkoren av icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet i enlighet med domstolens rättspraxis.²²⁸ Artikeln talar alltså inte om vilket lands lag som skall tillämpas utan klargör vilka principer som skall gälla när en medlemsstat ställer krav på utländska företag.²²⁹ Principen om att medlemsstaterna skall respektera tjänsteleverantörernas rätt att tillhandahålla tjänster bör tolkas tillsammans med principen om ömsesidigt erkännande. Det vill säga att ursprungslandets regler skall gälla om värdlandet inte ställer några egna legala krav på tjänsteleverantören.²³⁰ Principen om ömsesidigt erkännande utvecklades först angående fri rörlighet för varor. Principen innebar att den mottagande staten inte kunde begränsa tillträdet till sin marknad av varor som lagligt producerats och marknadsförts i ursprungsstaten. Med undantag för de fall då det är tvunget med hänsyn till tvingande allmänintresse men då måste inskränkningen vara icke-diskriminerande och proportionerlig. Detta kom sedan att tillämpas även på den fria rörligheten för tjänster.²³¹ Principen om ömsesidigt erkännande är både väl definierad och har ett brett tillämpningsområde när det gäller den fria rörligheten för tjänster såväl som etableringsfriheten.²³²

Det har framförts att det test som gäller enligt tjänstedirektivet är striktare än det test som utvecklats utav EG domstolen gällande om inskränkningar av artikel 49-50 är berättigade. Enligt EG domstolens test kan indirekt diskriminerande krav berättigas under vissa förutsättningar och det finns fler omständigheter som kan rättfärdiga en inskränkning i den fria rörligheten för tjänster än vad som finns i direktivet.²³³

---

²²⁸ 2006/123/EG, artikel 16.1, KOM (2006)160, s 10f.

²²⁹ Maier, Lena, *Undantag för arbetsrätten inget fribrev*, s 1, EU och arbetsrätt, nordiskt nyhetsbrev, nr 2 2006.

²³⁰ Zieradska, Urszula, *Tjänstedirektivet-ett hot mot välfärden eller en tillväxtmotor?* s 600, ERT nr 4 2006.

²³¹ Graham, Ronnie, *Mutual recognition and country of origin in the case law*, s 38f, in, *Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law*, The Bolkenstein Initiative, editor Roger Blainpain.

²³² Graham, Ronnie, *Mutual recognition and country of origin in the case law*, s 41, in, *Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law*, The Bolkenstein Initiative, editor Roger Blainpain.

²³³ Maier, Lena, *Undantag för arbetsrätten inget fribrev*, s 1, EU och arbetsrätt, Nordiskt nyhetsbrev, Nr 2 2006.

Det finns ett antal krav som medlemsstaterna förbjuds att ställa på en tjänsteleverantör som är etablerad i en annan medlemsstat. Dessa är bland annat tillståndskrav eller inskrivning i andra fall än de som är tillåtna i direktivet eller i andra gemenskapsrättsakter, etableringskrav, förbud mot att skaffa sig viss infrastruktur.²³⁴ Tjänsteleverantörerna skall kunna ta med sig den utrustning de behöver för att utföra tjänsten när de reser till en annan medlemsstat. Med utrustning menas inte fysiska föremål som tillhandahålls av tjänsteleverantören till kunden eller som blir en del av ett fysiskt föremål som ett resultat av tjänsten.²³⁵ Ett värdland förhindras inte att ställa krav på hur en tjänsteleverantörs verksamhet bedrivs om det är motiverat med av skäl som avser allmän ordning, allmän säkerhet, folkhälsa eller miljöskydd och kraven uppfyller villkoren av icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet.²³⁶ Medlemsstaterna har alltid rätt att vidta åtgärder, i enlighet med domstolens rättspraxis, för att förhindra att en tjänsteleverantör otillbörligen utnyttjar principerna för den inre marknaden. Om detta har skett skall avgöras från fall till fall.²³⁷ En medlemsstat får inte hindras att tillämpa sina regler för arbets- anställningsvillkor och regler i kollektivavtal i den mån de överensstämmer med gemenskapsrätten och domstolens rättspraxis.²³⁸

I slutet av 2011 skall kommissionen överlämna en rapport där behovet av harmoniseringsåtgärder avseende tjänsteverksamheter som omfattas av direktivet behandlas.²³⁹

5.4.1.1 Ursprungslandsprincipen

Kommissionen hade tre möjliga val för att avlägsna nationella hindren på den inre marknaden för tjänster. De kunde välja en harmoniseringsmetod med hel eller delvis harmonisering eller introducera Europeiska minimistandarder. De kunde ha valt att göra en lista med de huvudsakliga hindren som skulle vara förbjudna, eller så kunde de introducera ursprungslandsprincipen.²⁴⁰

I de första förslaget blev det ursprungslandsprincipen. Ursprungslandsprincipen innebar att tillhandahållare av tjänster endast omfattades av lagen i etableringslandet avseende alla krav som är tillämpliga på tillträde till eller utövandet av en tjänsteverksamhet och att medlemsstaterna inte var tillåtna att införa begränsningar för tjänsteleverantörer etablerade i en annan medlemsstat.²⁴¹ Syftet med ursprungslandsprincipen var att det skulle bli enklare för tjänsteleverantörer att utöva sin verksamhet i ett annat EU-land, eftersom det alltid skulle ha

---

²³⁴ 2006/123/EG, artikel 16.2.

²³⁵ 2006/123/EG, skäl 80-81.

²³⁶ 2006/123/EG, artikel 16.3.

²³⁷ 2006/123/EG, skäl 79.

²³⁸ 2006/123/EG, artikel 16.3, samt skäl 82.

²³⁹ 2006/123/EG, artikel 16.4.

²⁴⁰ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 235, Transfer nr 2/06.

²⁴¹ KOM (2004) 2, s 4.

blivit etableringslandets regler och villkor som gällde för verksamheten.²⁴² Kritiker framförde dock att ursprungslandsprincipen skulle öka den rättsliga komplexiteten och minska insynen genom att introducera en ny princip i ett område som redan regleras av *lex specialis*. Detta skulle i sin tur leda till tvetydigheter och därmed förvirring angående i vilken utsträckning direktivet skulle beröra arbetsrätten. Det sades att det inte skapade några direkta fördelar, men istället ganska många nackdelar från en social synvinkel.²⁴³ Kommissionen menade att införandet av ursprungslandsprincipen skulle möjliggöra en fri rörlighet för tjänster samtidigt som medlemsstaternas egna rättssystem med deras speciella egendrag kunde fortsätta samexistera, utan att de kunde användas för att begränsa den fria rörligheten för tjänster.²⁴⁴ Detta hade resulterat i att det i ett land samtidigt skulle ha kunnat finnas 27 olika rättsordningar.²⁴⁵ Enligt kritiker skulle detta inte ha varit förenligt med artikel 3 (h) i EG-fördraget som talar om tillnärmning av medlemsstaternas nationella lagstiftningar i den mån den gemensamma marknaden kräver det och inte att det parallellt skall existera flera olika rättssystem inom en individuell stat.²⁴⁶

Kommissionen försökte med förslaget om ursprungslandsprincipen ersätta det harmoniseringsbaserade tillvägagångssätt som tillämpats sedan den inre marknads tidiga dagar.²⁴⁷ Det framfördes i Europaparlamentets behandling att ursprungslandsprincipen förutsatte en viss miniminivå av harmonisering på EU-nivå för att fungera. Det påpekades att ursprungslandsprincipen i det första förslaget omfattade krav rörande möjligheten att starta och utöva en tjänsteverksamhet, tjänsternas kvalitet, innehåll, reklamavtal och tjänsteleverantörernas ansvar. De områden som samordnades genom förslaget behandlade dock endast information till tjänsteleverantören, bestämmelser om yrkesansvarsförsäkring och information till tjänstemottagarna om eventuella kundgarantier och tvistlösningar.²⁴⁸ Den mesta av kritiken gällande ursprungslandsprincipen handlade dock om att den skulle öppna upp för social dumpning.²⁴⁹ Det sades att ursprungslandsprincipen skulle förvrida konkurrensen eftersom den skulle resultera i diskriminering gentemot nationella tjänsteleverantörer. De skulle ha fått konkurrera med tjänsteleverantörer som inte behövt uppfylla lika strikta krav och detta hade uppmuntrat tjänsteleverantörer att

---

²⁴² Maier, Lena, *Tjänstedirektivet, social dumping och de nationella arbetsmarknadssystemen*, ERT 2005, s 731.

²⁴³ Bruun, Niklas, *The proposed directive on services and labour law*, s31, in, *Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law*, The Bolkenstein Initiative, editor Roger Blainpain.

²⁴⁴ KOM (2004)2, s 19.

²⁴⁵ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 237, i *Transfer*.

²⁴⁶ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 238, i *Transfer*.

²⁴⁷ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 237, i *Transfer*.

²⁴⁸ A6-0409/2005 Europaparlamentets betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden, s 189.

²⁴⁹ Maier, Lena, *Tjänstedirektivet, social dumping och de nationella arbetsmarknadssystemen*, Europarättslig tidskrift 2005, s 731.

etablera sig i den medlemsstat med minst regler för att få en konkurrensfördel.²⁵⁰ Detta skulle i sin tur ha kunnat leda till att så kallade brevlådeföretag upprättades i de länder med lägst skattenivå, sociala avgifter och miljökrav. Med utgångspunkt från sitt säte skulle de sedan kunnat breda ut sig över hela EU på villkor som trotsar all konkurrens.²⁵¹

Det fördes vidare fram att förslaget som inkluderade ursprungslandsprincipen inte respekterade det skydd av kollektivavtalet som erkänts av EG-domstolen. Vissa kollektivavtalet hade fallit under utstationeringsdirektivets bestämmelser och därmed varit undantagna från ursprungslandsprincipens verkan. Det finns dock länder där kollektivavtalen inte nödvändigtvis uppfyller kraven i utstationeringsdirektivet. I dessa länder skulle kollektivavtalen ha kunnat hamna i konflikt med ursprungslandsprincipen.²⁵²

5.4.2 Undantag från friheten att tillhandahålla tjänster

Det görs ett antal undantag från friheten att tillhandahålla tjänster i direktivet.²⁵³ Undantagen är nödvändiga för att ta hänsyn till hur långt integrationen har framskridit på den inre marknaden. Hänsyn behöver även tas till gemenskapsinstrument som föreskriver att en tjänsteleverantör skall omfattas av ett annat lands lag än etableringslandets. Friheten att tillhandahålla tjänster får endast frångås på de områden som omfattas av undantag.²⁵⁴

Den fria rörligheten för tjänster skall exempelvis inte tillämpas på vissa i artikel 17 uppräknade områden av allmänt ekonomiskt intresse. Utstationeringsdirektivet, avtalsförpliktelser och utomobligatoriska förpliktelser som är fastställda i enlighet med internationell privaträtt är också undantagna.²⁵⁵ Att den internationella privaträtten undantas från tillämpningsområdet av artikel 16, friheten att tillhandahålla tjänster, beror på att det är den bestämmelse i direktivet som skulle kunna hamna i konflikt med tillämpningen av bestämmelserna i den internationella privaträtten.²⁵⁶

Under särskilda omständigheter och i enskilda fall ges medlemsstaterna möjlighet att göra undantag från friheten att tillhandahålla tjänster för en tjänsteleverantör som är etablerad i en annan medlemsstat. Åtgärden måste

---

²⁵⁰ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 237, i Transfer.

²⁵¹ A6-0409/2005 Europaparlamentets betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre, s 245.

²⁵² Bruun, Niklas, *The proposed directive on services and labour law*, s 30, in, *Freedom of Services in the European Union, Labour and Social Security Law, the Bolkenstein Initiative*, editor Roger Blainpain.

²⁵³ 2006/123/EG, artikel 17.

²⁵⁴ 2006/123/EG, skäl 83.

²⁵⁵ 2006/123/EG, artikel 17.

²⁵⁶ KOM (2006) 160, 12.

dock hänföra sig till hänsyn till tjänsternas säkerhet. Detta får endast ske om harmonisering på gemenskapsnivå saknas, åtgärderna ger ett mer omfattande skydd till tjänstemottagaren, etableringsstaten inte vidtagit några, eller otillräckliga åtgärder och de är proportionerligt.²⁵⁷

I det gamla förslaget fanns det bland annat även undantag för tillståndssystemet för ersättning för sjukvård, lagvalsklausuler, utomobligatoriska förpliktelser och konsumentlagstiftning.²⁵⁸ Numera är hälso- och sjukvårdstjänster helt undantagna från direktivets tillämpningsområde.²⁵⁹ I de allmänna bestämmelserna i direktivet stadgas att den internationella privaträtten skall ges företräde framför bestämmelser i direktivet. Det görs dessutom ett generellt undantag för hela den internationella privaträtten i förhållande till bestämmelserna rörande den fria rörligheten för tjänster.²⁶⁰ Konsumentskyddet skall följa den internationella privaträtten och regleras via konsumentlagstiftningen i deras medlemsstater.²⁶¹ I det första förslaget till tjänstedirektiv fanns det även en artikel som behandlade tillfälliga undantag från ursprungslandsprincipen. Här undantogs spelverksamhet, utförandet av värdetransporter och indrivning av fordringar under en period tills kommissionen hunnit lägga fram harmoniseringsförslag på de berörda områdena.²⁶²

5.4.3 Tjänstemottagarnas rättigheter

Begränsningar av den fria rörligheten för tjänster kan dels bero på åtgärder som vidtas gentemot tjänsteleverantören, dels på olika hinder för tjänstemottagarnas möjligheter att utnyttja tjänsterna. Direktivet skall inte bara skydda tjänsteleverantörerna utan även tjänstemottagarna.²⁶³ Medlemsstaterna förbjuds därför att ställa krav som kan begränsa tjänstemottagarnas utnyttjande av en tjänst som tillhandahålls av en tjänsteleverantör etablerad i en annan medlemsstat. Krav som diskriminerar tjänstemottagarna på grund av deras nationalitet eller bosättningsort är också förbjudna.²⁶⁴ Principen om icke-diskriminering innebär att tjänsteleverantören inte får tillämpa diskriminerande krav som grundar sig på nationalitet eller bosättningsort gentemot tjänstemottagarna så länge detta inte är motiverat av objektiva faktorer såsom högre faktiska kostnader till exempel på grund av avstånd.²⁶⁵

Medlemsstaterna skall se till att viss information om exempelvis konsumentskyddskrav och möjligheterna till rättslig prövning finns

---

²⁵⁷ 2006/123/EG, artikel 18 samt skäl 91.

²⁵⁸ KOM (2004) 2, artikel 17.18,20,21,23.

²⁵⁹ Direktiv 2006/123/EG, artikel 2.2.f, samt se ovan.

²⁶⁰ Direktiv 2006/123/EG, artikel 3.2 och 17.15 samt se ovan.

²⁶¹ Direktivet 2006/123/EG, artikel 3.2.

²⁶² KOM(2004) 2, , artikel 18 och 40.

²⁶³ 2006/123/EG, skäl 92.

²⁶⁴ 2006/123/EG, artikel 19-20.

²⁶⁵ 2006/123/EG, artikel 20.2, skäl 95.

tillgängligt för tjänstemottagarna.²⁶⁶ Medlemsstaterna kan anförtro ansvaret av tillhandahållandet av denna information till de gemensamma kontaktpunkterna eller något annat lämpligt organ. De skall meddela kommissionen det utsedda organets kontaktuppgifter. Medlemsstaterna skall, i samarbete med kommissionen, bistå varandra i fråga om informationsutbyte och effektivt samarbete.²⁶⁷ Kommissionen skall anta tillämpningsföreskrifter gällande de tekniska mekanismerna för informationsutbytet.²⁶⁸

5.5 Tjänsternas kvalitet

I direktivet fastställs vissa bestämmelser som skall verka för tjänsternas höga kvalitet samt garantera öppenhet och information. Dessa bestämmelser skall gälla både för gränsöverskridande tjänster såväl som för helt nationella tjänster, utan att lägga allt för stor börda på små och medelstora företag.²⁶⁹

Medlemsstaterna skall garantera att tjänsteleverantören gör en rad uppgifter tillgängliga för tjänstemottagarna på ett klart och entydigt sätt i god tid innan avtal ingås eller innan tjänsten utförs.²⁷⁰ Medlemsstaterna skall vidta de allmänna åtgärder som är nödvändiga för att se till att tjänsteleverantörerna lämnar kontaktuppgifter dit alla tjänstemottagare kan vända sig angående den utförda tjänsten och att tjänsteleverantörerna besvarar klagomål.²⁷¹ Medlemsstaterna har även ett allmänt åtagande att se till att tjänsteleverantörerna kan styrka att de uppfyller de informationsskyldigheter som föreskrivs i direktivet och att uppgifterna är korrekta.²⁷²

Medlemsstaterna får ställa krav på yrkesansvarsförsäkring om en tjänsteleverantör tillhandahåller en tjänst som utgör en direkt och särskild hälso-, säkerhets- eller ekonomisk risk för tjänstemottagaren eller tredje person. Medlemsstaterna skall godta en yrkesansvarsförsäkring eller garanti som tjänsteleverantören redan omfattas av i en annan medlemsstat om den är likvärdig eller i allt väsentligt jämförbar i syfte och försäkringsskydd.²⁷³ Med en direkt och särskild risk menas i detta fall en risk som uppstår som en direkt följd utav tjänsteleveransen.²⁷⁴

Medlemsstaterna skall upphäva alla totalförbud mot marknadskommunikation från reglerade yrken. De skall även säkerställa att marknadskommunikationen från de reglerade yrkena är i överensstämmelse med gemenskapens yrkesetiska regler. Dessa skall tillämpas icke-

---

²⁶⁶ 2006/123/EG, artikel 21.

²⁶⁷ 2006/123/EG, artikel 21.

²⁶⁸ 2006/123/EG, artikel 21.4.

²⁶⁹ 2006/123/EG, skäl 97.

²⁷⁰ 2006/123/EG, artikel 22.

²⁷¹ 2006/123/EG, artikel 27.1.

²⁷² 2006/123/EG, artikel 27.2.

²⁷³ 2006/123/EG, artikel 23, skäl 98.

²⁷⁴ 2006/123/EG, artikel 23.5.

diskriminerande, vara motiverade av tvingande hänsyn till allmänintresset och proportionerligt.²⁷⁵

För att förbättra öppenheten och verka för att kvalitetsbedömningar för tjänstemottagarnas räkning görs utifrån jämförbara kriterier är det viktigt att upplysa om innebörden av kvalitetsmärkning och andra kvalitetstecken.²⁷⁶ Medlemsstaterna och kommissionen skall därför samarbeta för att tjänsteleverantörerna själva skall säkerställa tjänsternas kvalitet. Detta kan ske genom exempelvis certifiering eller utarbetande av egna kvalitetsmärkningar. Vidare skall utvecklingen av oberoende utvärderingar av exempelvis konsumentorganisationer och frivilliga europeiska standarder uppmuntras.²⁷⁷ Innebörden av kvalitetsmärkning skall göras lättillgänglig för både tjänsteleverantörer och tjänstemottagare.²⁷⁸

Medlemsstaterna skall som huvudprincip inte ställa krav som innebär att en tjänsteleverantör endast får utöva en viss angiven verksamhet eller som begränsar möjligheten att utöva flera verksamheter.²⁷⁹ De får dock ställa sådana krav om det rör sig om reglerade yrken eller leverantörer av tjänster såsom certifiering med mera, där det är nödvändigt att säkerställa att yrkesetik, uppförande, oberoende och opartiskhet säkerställs.²⁸⁰ Om det är tillåtet för dessa tjänsteleverantörer att bedriva verksamhet på flera olika områden måste medlemsstaterna säkerställa att yrkesetik och uppförandekoder är förenliga mellan de olika verksamheterna. Särskilt gällande tystnadsplikt, oberoende och opartiskhet i den mån det behövs. De måste även förhindra intressekonflikter och oförenligheter mellan verksamheterna.²⁸¹ Medlemsstaterna skall även upprätta en lista där det anges vilka tjänsteleverantörer som omfattas av krav som begränsar möjligheten till att bedriva flera olika verksamheter. Listan skall även ange vad kraven består av och varför de anser att de är motiverade.²⁸²

5.6 Administrativt samarbete

Medlemsstaterna skall samarbeta och ömsesidigt bistå varandra vid tillsynen av tjänsteleverantörerna och deras tjänster.²⁸³ Det krävs ett administrativt samarbete för att undvika en ökning av tillämpliga regler på tjänsteleverantörer och dubbelarbete när det gäller kontroller av gränsöverskridande verksamheter. Därför behövs det klart och tydligt fastställas vilka ansvarsområden och skyldigheter etablerings- respektive

---

²⁷⁵ 2006/123/EG, artikel 24.

²⁷⁶ 2006/123/EG, skäl 102.

²⁷⁷ 2006/123/EG, artikel 26.

²⁷⁸ 2006/123/EG, artikel 26.2.

²⁷⁹ 2006/123/EG, artikel 25.1.

²⁸⁰ 2006/123/EG, artikel 25.1.

²⁸¹ 2006/123/EG, artikel 25.2.

²⁸² 2006/123/EG, artikel 25.3 och artikel 39.1, samt nedan.

²⁸³ 2006/123/EG, artikel 28.1.

värdlandet har.²⁸⁴ Syftet med ett förstärkt ömsesidigt bistånd mellan de nationella myndigheterna är att säkerställa en effektiv kontroll av tjänsteverksamheter. Detta skall uppnås genom en tydlig rollfördelning och en skyldighet att samarbeta.²⁸⁵ Medlemsstaterna skall för detta ändamål upprätta kontaktpunkter vars kontaktuppgifter skall meddelas de andra medlemsstaterna och kommissionen.²⁸⁶ De skall sända över de uppgifter som begärs på elektronisk väg så snart som möjligt.²⁸⁷ Därför krävs ett välfungerande elektroniskt informationssystem.²⁸⁸

Etableringslandet skall lämna ut information om en tjänsteleverantör etablerad på deras territorium, som utövar sin verksamhet i andra medlemsstater, om en annan medlemsstat begär det. De skall även utföra de kontroller, inspektioner och utredningar som den andra medlemsstaten begär och upplysa om resultaten.²⁸⁹ Etableringslandet har en skyldighet att meddela de andra medlemsstaterna och kommissionen om de får kännedom om att en tjänsteleverantör som tillhandahåller tjänster i andra medlemsstater uppträtt på ett sätt som skulle kunna orsaka allvarlig skada på människors hälsa, säkerhet eller miljön.²⁹⁰ Värdlandet där en tjänsteleverantör tillfälligt utövar sin verksamhet utan att vara etablerad, skall ansvara för tillsynen av de nationella krav som kan ställas på en tjänsteleverantör enligt artikel 16 och 17.²⁹¹ När det gäller andra krav får värdlandet endast utföra inspektioner och kontroller på eget initiativ om det utförs icke-diskriminerande, inte är motiverat av att tjänsteleverantören är etablerad i en annan medlemsstat och det är proportionerligt.²⁹² Etableringslandet skall ansvara för tillsynen av övriga krav. Tillsynen skall dock bara behöva ske på deras territorium, de är inte skyldiga att utföra tillsyn i den medlemsstat där tjänsten tillhandahållits.²⁹³ Vid dessa fall skall de istället begära att värdlandet utför inspektioner och kontroller åt dem.²⁹⁴ De får inte avstå från att utöva tillsyn endast på grund av att tjänsten har tillhandahållits i en annan medlemsstat.²⁹⁵ Medlemsstaterna skall på begäran lämna ut information om betalningsförmåga, konkurser som innefattar bedrägerier som är av direkt betydelse för tjänsteleverantörens kompetens eller yrkesmässiga trovärdighet.²⁹⁶

Kommissionen skall upprätta föreskrifter och medverka i driften av ett europeiskt nätverk av myndigheter dit medlemsstater skall kunna underrätta varandra om de får kännedom om allvarliga specifika omständigheter som

---

²⁸⁴ KOM (2006) 160, s 15.

²⁸⁵ KOM (2004) 2, s 5.

²⁸⁶ 2006/123/EG, artikel 28.2.

²⁸⁷ 2006/123/EG, artikel 28.6.

²⁸⁸ KOM(2006)160, s 15.

²⁸⁹ 2006/123/EG, artikel 29.1-2.

²⁹⁰ 2006/123/EG, artikel 29.3.

²⁹¹ 2006/123/EG, artikel 31.1.

²⁹² 2006/123/EG, artikel 31.4.

²⁹³ 2006/123/EG, artikel 30.

²⁹⁴ 2006/123/EG, artikel 31.3.

²⁹⁵ 2006/123/EG, artikel 30.

²⁹⁶ 2006/123/EG, artikel 33.

har samband med en tjänsteverksamhet och som skulle kunna orsaka allvarlig skada.²⁹⁷ Kommissionen skall i samarbete med medlemsstaterna inrätta ett elektroniskt system för informationsutbyte mellan medlemsstaterna.²⁹⁸ Medlemsstaterna skall med stöd av kommissionen vidta åtgärder för att underlätta utbyte av tjänstemän med ansvar för genomförandet av det ömsesidiga biståndet. Kommissionen skall sedan bedöma om det finns ett behov av att inrätta ett flerårigt program för att organisera relevanta utbyten och utbildningar av tjänstemän för detta ändamål.²⁹⁹

Det finns ett särskilt förfarande av ömsesidigt bistånd beträffande undantag i enskilda fall som behandlas i artikel 18. Medlemsstaten som vill använda sig av undantaget i enskilt fall skall meddela etableringslandet om detta som i sin tur skall vidta de nödvändiga kontrollåtgärderna. Världlandet skall sedan, om det inte är nöjt med kontrollåtgärderna etableringslandet vidtagit, meddela etableringslandet och kommissionen om detta samt ange varför åtgärderna etableringslandet vidtagit inte är tillräckliga. De skall även ange varför de åtgärder de har för avsikt att vidta överensstämmer med kraven i artikel 18. Kommissionen skall sedan undersöka om de vidtagna åtgärderna överensstämmer med gemenskapsrätten. Detta hindrar dock inte medlemsstaten att under tiden vidta de åtgärder de anmält. Finner kommissionen att de strider mot gemenskapsrätten skall de meddela medlemsstaten detta som skall avbryta eller avstå från att vidta åtgärderna. Rör det sig om ett brådskande ärende kan medlemsstaten vidta åtgärderna omedelbart och så snart som möjligt meddela kommissionen och etableringsmedlemsstaten om saken samt ange skäl till varför de anser att ärendet brådskar.³⁰⁰

5.7 Övrigt

I syfte att underlätta den fria rörligheten för tjänster skall medlemsstaterna och kommissionen tillsammans verka för att särskilt uppmuntra yrkesorganisationer, yrkessammanslutningar och branschorganisationer att upprätta uppförandekoder på gemenskapsnivå. Medlemsstaterna skall se till att uppförandekoderna finns tillgängliga på elektronisk väg.³⁰¹

5.7.1 Utvärderingsrapporter

Medlemsstaterna skall senast den 28 december 2009 sända utvärderingsrapporter med uppgifter rörande deras tillståndssystem, krav som skall utvärderas och om verksamhet på flera olika områden, till kommissionen.³⁰² Utvärderingen innebär att medlemsstaterna under

---

²⁹⁷ 2006/123/EG, artikel 32.

²⁹⁸ 2006/123/EG, artikel 34.1.

²⁹⁹ 2006/123/EG, artikel 34.2-3.

³⁰⁰ 2006/123/EG, artikel 35.

³⁰¹ 2006/123/EG, artikel 37.

³⁰² Direktiv 2006/123/EG, artikel 39.1 samt se ovan kapitel 5.3.1, 5.3.3 och 5.5.

införlivningsperioden skall gå igenom sin lagstiftning på de aktuella områdena och se till att lagstiftningen står i överensstämmelse med direktivets regler.³⁰³

När det gäller tillståndssystemen skall listan beskriva tillståndsförfarandet samt skäl som visar att det uppfyller villkoren av icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet.³⁰⁴ När det gäller kraven som skall utvärderas skall listan innehålla de krav medlemsstaterna ämnar behålla med motivering till varför de anser att de uppfyller kraven på icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. Den skall även ange vilka krav som upphävts eller mildrats.³⁰⁵ Utvärderingens syfte är att endast berättigade krav skall ställas.³⁰⁶ När det gäller inskränkningar rörande verksamheter på flera områden skall rapporten ange vilka tjänsteleverantörer som omfattas och varför de anser att bestämmelserna är motiverade.³⁰⁷

Kommissionen skall sedan sända rapporterna till medlemsstaterna som skall ge sina synpunkter på var och en av dem. Kommissionen skall även samråda med de berörda parterna om rapporterna. Efter medlemsstaterna lämnat sina synpunkter skall kommissionen lägga fram rapporterna samt synpunkterna för en kommitté som skall lämna sina synpunkter. Med dessa rapporter och synpunkter som bakgrund skall kommissionen sedan skapa en sammanfattande rapport som skall presenteras för Europaparlamentet och rådet senast den 28 december 2010. I den rapporten skall även eventuella förslag på ytterligare åtgärder inkluderas.³⁰⁸

Medlemsstaterna skall även lägga fram en rapport angående de nationella krav som hänför sig till friheten att tillhandahålla tjänster. Det gäller krav som rör tillträdet till och utövandet av en tjänsteverksamhet och krav som gäller hur en tjänsteverksamhet bedrivs.³⁰⁹ I den här rapporten skall kraven anges samt en motivering till varför de uppfyller villkoren av icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet i enlighet med artikel 16.³¹⁰ Medlemsstaterna skall sända alla förändringar gällande dessa krav, inbegripet nya krav, samt skälen till dem till kommissionen. Kommissionen skall sedan underrätta övriga medlemsstater om kraven. Varje år därefter skall kommissionen tillhandahålla riktlinjer och analyser gällande tillämpningen av de aktuella bestämmelserna.³¹¹

Senast den 28 december 2011 och vart tredje år därefter skall kommissionen lägga fram en rapport till Europaparlamentet och rådet angående tillämpningen av direktivet. Rapporten skall särskilt behandla tillämpningen av artikel 16 om friheten att tillhandahålla tjänster. Den skall vid behov även

---

³⁰³ 2006/123/EG, skäl 74.

³⁰⁴ Direktiv 2006/123/EG, artikel 9.2.

³⁰⁵ Direktiv 2006/123/EG, artikel 15.5.

³⁰⁶ KOM (2004) 2, s 11.

³⁰⁷ Direktiv 2006/123/EG, artikel 25.3..

³⁰⁸ 2006/123/EG, artikel 39.1-4.

³⁰⁹ Se ovan, samt artikel 16.1, 16.3, 39.5.

³¹⁰ 2006/123/EG, artikel 39.5, 16.1.

³¹¹ 2006/123/EG, artikel 39.5.

åtföljas av förslag till ändring av direktivet om det anses behövas för att komplettera den inre marknaden för tjänster.³¹²

Europaparlamentet ville ta bort utvärderingsrapporten. De ansåg att den skulle komma att innebära en enorm byråkratisk börda för medlemsstaterna utan att göra någon större nytta. De menade också att motiveringskravet kommer att innebära att nationell lagstiftning så gott som ställs under kommissionens förmyndarskap. Detta ansåg de inte vara acceptabelt enligt subsidiaritetsprincipen och behörighetsfördelningen.³¹³ Kommissionen svarade med att påpeka att utvärderingsrapporten är nödvändig för att underlätta start och utövande av tjänsteverksamhet och de behöll således rapporten.³¹⁴ Utvärderingsprocessen påverkar inte möjligheten att under införlivningsperioden inleda överträdelseförfarande gentemot en medlemsstat som inte uppfyller sina skyldigheter enligt relevanta artiklar i fördraget.³¹⁵

5.7.2 Utstationering

Artikel 24 och 25 i det första förslaget till tjänstedirektiv behandlade särskilt utstationering av arbetstagare.³¹⁶ I artikel 24 förbjöds utstationeringsmedlemsstaten att ålägga en tjänstetillhandahållare eller en utstationerad arbetstagare krav på registrering eller tillstånd från de behöriga myndigheterna. Krav på deklaration med undantag för de fall som tillåts enligt utstationeringsdirektivet förbjöds också. Det stadgades även ett förbud mot att ställa krav på att ha en representant i värdlandet och krav på att ha och förvara anställningsrelaterade handlingar i värdlandet.³¹⁷ Artikel 25 behandlade utstationerade arbetstagare från tredje land.³¹⁸

Syftet med dessa artiklar var enligt kommissionen att förstärka det administrativa samarbetet mellan medlemsstaterna gällande utstationering av arbetstagare. Detta skulle leda till att vissa administrativa krav vid utstationering skulle kunna tas bort.³¹⁹ Kritik framfördes om att artikel 24 mer eller mindre skulle ha förstört värdlandets möjlighet att kontrollera att bestämmelserna i utstationeringsdirektivet verkligen efterlevdes.³²⁰ Det sades att det skulle ha påverkat medlemsstaternas möjligheter att övervaka

---

³¹² 2006/123/EG, artikel 41.

³¹³ A6-0409/2005 Europaparlamentets betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden, s. 92.

³¹⁴ KOM (2006) 160 s 14.

³¹⁵ 2006/123/EG, skäl 75.

³¹⁶ KOM (2004), 2, artikel 24-25.

³¹⁷ KOM (2004) 2, artikel 24.1.

³¹⁸ KOM (2004)2, artikel 25.

³¹⁹ KOM(2006) 159, s 3.

³²⁰ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 238, i *Transfer* 2/06.

efterlevnaden av direktivet negativt då värdländernas kontrollmekanismer begränsades gentemot de utstationerade arbetstagarna.³²¹

Europaparlamentet motiverar borttagningen av artiklarna rörande utstationeringsdirektivet med att eventuella förtydligande gällande utstationering av arbetstagare bör behandlas inom ramen för utstationeringsdirektivet. De säger att behandlingen av utstationering av arbetstagare i tjänstedirektivet skulle ha orsakat osäkerhet och förvirring angående det legala sammanhanget för utstationeringsdirektivet. De påpekar även att det administrativa samarbete som kommissionen förslår saknar en nödvändig mekanism som kan garantera att arbetsrättslagstiftningen följs. Detta leder enligt Europaparlamentet till att bestämmelserna som fanns i det första förslaget angående utstationering av arbetstagare i vart fall motverkade sitt syfte.³²²

Kommissionen gick med på Europaparlamentets förslag att stryka de aktuella artiklarna. Motiveringen de gav var att trots att de ansåg det viktigt att åtgärda all onödig administration när det gäller utstationering av arbetstagare och att motverka svartarbete och social dumpning, stryker de artiklarna som en del av den övergripande kompromissen. De meddelade att de istället hade för avsikt att utge riktlinjer för medlemsstaterna gällande de relevanta frågorna.³²³

5.7.2.1 Vägledning för utstationering i samband med tillhandahållandet av tjänster

Samma dag som kommissionen lade fram det ändrade förslaget till tjänstedirektivet utkom de även med ett meddelande med vägledning för utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster.³²⁴ Meddelandet behandlar hur kommissionen anser att medlemsstaterna skall tolka regelverket utvecklat av EG-domstolen med hänsyn till artikel 49 så att de på ett effektivare sätt kan uppnå resultaten som föreskrivs i utstationeringsdirektivet.³²⁵ De vill med meddelandet påminna medlemsstaterna om att de kontroller de utför i samband med utstationeringsdirektivet måste vara i linje med EG-domstolens praxis på området och följa proportionalitetsprincipen, och klargöra vad EG-domstolens praxis säger om vissa speciella kontrollåtgärder som vissa medlemsstater tillämpar.³²⁶ De uppmanar medlemsstaterna att se över sina system för kontroll och genomförande av utstationeringsdirektivet. De uppmanar vidare medlemsstaterna att se till att de har mekanismer för att

---

³²¹ Houwerzijl, Mijke, *Towards a more effective posting directive*, s 185, in, *Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law, the Bolkenstein Initiative*, edited by Blainpain, Roger.

³²² A6-0409/2005 Europaparlamentets betänkande *om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden*, s 87ff.

³²³ KOM (2006) 160, s 13.

³²⁴ KOM (2006) 159, KOM (2006) 160.

³²⁵ KOM (2006) 159, s 3.

³²⁶ KOM (2006) 159, s 3.

åtgärda brister samt att de har infört lämpliga, proportionerliga kontrollåtgärder och att en tjänsteleverantör som bryter mot direktivet kan drabbas av faktiska påföljder.³²⁷

Enligt kommissionen står det i strid med artikel 49 att uppställa en skyldighet för tjänsteleverantören att utse en företrädare med hemvist i den medlemsstat där han vill tillhandahålla tjänster men inte är etablerad i. Detta krav är oproportionerligt i förhållande till målet att säkerställa kontrollen av arbetstagarnas anställningsvillkor. De menar att det borde vara tillräckligt att utse en av de utsända arbetstagarna att fungera som mellanhand mellan företaget och tillsynsmyndigheten.³²⁸ Som stöd för denna tes åberopar de två rättsfall. I det ena fann EG-domstolen att det står i strid med artikel 49 att uppställa ett krav på att en tjänsteleverantör skall ha en delgivningsadress hos ett auktoriserat ombud.³²⁹ I det andra fann de att för att ett krav om att vissa handlingar måste förvaras hos en företrädare med hemvist i värdlandet skall anses berättigat, krävs det att det inte finns något mindre ingripande sätt för tillsynsmyndigheten att fullgöra sina uppgifter.³³⁰ Det finns gott om kritiker gentemot den här slutsatsen som menar att kommissionen tolkar EG-domstolens domar fel eller drar alltför långtgående slutsatser. De menar att kommissionen har en bristande förståelse för arbetsmarknader som till stor del regleras utav kollektivavtal och där arbetsmarkandens parter har en viktig funktion när det gäller kontrollen utav avtal och andra regler.³³¹ Europaparlamentet anser att för att försäkra sig om att utstationeringsdirektivet tillämpas på rätt sätt är det nödvändigt att det finns en person tillgänglig som kan representera det utstationerande företaget.³³²

Meddelandet stadgar vidare att bestämmelser som kräver systematisk förhandskontroll, förhandsregistrering eller förhandstillstånd för utsändning av arbetstagare är oproportionella.³³³ Detta baserar de på att domstolen har uttalat att det utgör en inskränkning av friheten att tillhandahålla tjänster att kräva att alla företag som är etablerade i en andra medlemsstat måste ha ett allmänt administrativt tillstånd för att få utföra tjänster. Friheten att tillhandahålla tjänster är en grundläggande princip i fördraget och då ett tillstånd är en inskränkning måste regleringen vara berättigade på grund av tvingande hänsyn till allmänintresset på ett icke-diskriminerande och proportionerligt sätt. Dessutom skall det aktuella intresset inte redan skyddas genom regleringar i etableringsmedlemsstaten.³³⁴ De menar att det skall vara tillåtet för en medlemsstat att ställa krav på att en tjänsteleverantör senast vid den tidpunkt arbetet inleds skall lämna in en anmälan med uppgifter om arbetstagare, arbetets varaktighet, plats och vilken typ av tjänst det rör sig om. Den skall också kunna innehålla uppgifter som styrker

---

³²⁷ KOM (2006) 159, s 11.

³²⁸ KOM (2006) 159, s 4.

³²⁹ Mål C-478/01. - *Europeiska kommissionen mot Storhertigdömet Luxemburg.* -, p 17-19.

³³⁰ Förenade målen C-369/96 och C-376/96, *Arblade*, - p 76 och 78.

³³¹ Brysselkontorets nyhetsbrev, *Kommissionen har inget lärt av tjänstedirektivet.*

³³² P6_TA(2006)0463 _ *European Parliament resolution on the application of Directive 96/71/EC on the posting of workers*, punkt 16.

³³³ KOM(2006) 159, s 5.

³³⁴ - Mål C-43/93, - *Vander Elst*,, p 15-16.

tredjelands medborgares rätt att vistas och arbeta inom unionen. De menar att sådana anmälningar är mindre restriktiva än förhandsanmälningar och tillstånd, men lika effektiva. Anmälningen skall endast få användas för informationsändamål och inte för kontroller eller registrering då det blir att likställa med ett tillståndssystem.³³⁵

För att kunna kontrollera att bestämmelserna i utstationeringsdirektivet följs har medlemsstaterna rätt att kräva att vissa handlingar som nödvändigtvis upprättas på arbetsplatsen även skall finnas tillgängliga där såsom tidsrapporter och arbetsmiljödokument.³³⁶ Europarlamentet menar att existerande praxis ger värdlandet rätt att kräva de alla de dokument som är nödvändiga för att försäkra sig om att de anställningsvillkor som behandlas i utstationeringsdirektivet följs. De är därför av åsikten att dokumentkrav inte skall begränsas till endast tidsrapporter eller dokument som behandlar hälso- och säkerhetsvillkor på arbetsplatsen under förutsättning att kraven är proportionerliga.³³⁷

Europaparlamentet menar att kommissionens meddelande visserligen syftar till att minska de existerande barriärerna som finns i medlemsstaterna och som hindrar en effektiv utstationering av arbetstagare men noterar att kommissionens rättsliga tolkning i vissa fall går utöver vad som faktiskt slagits fast i EG-domstolens praxis.³³⁸

---

³³⁵ KOM (2006) 159, s 6.

³³⁶ KOM(2006)159, s 7.

³³⁷ P6_TA(2006)0463 _ *European Parliament resolution on the application of Directive 96/71/EC on the posting of workers*, punkt 12.

³³⁸ P6_TA(2006)0463 - *European Parliament resolution on the application of Directive 96/71/EC on the posting of workers*, punkt 3.

6 Analys

6.1 Åtgärda direktivet problemen som fanns på den inre marknaden för tjänster?

6.1.1 Tjänsteleverantörer som vill etablera sig

I rapporten om situationen på den inre marknaden framhölls att tillståndssystemen i medlemsstaterna ofta vållade stora problem för tjänsteleverantörer som ville förflytta sig mellan medlemsstaterna. I direktivet görs försök att åtgärda dessa problem. Det stadgas att en medlemsstat endast har rätt att kräva tillstånd för tillträde och utövande av en verksamhet om de kan visa att det uppfyller villkoren av icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. Direktivet försöker även få bukt med problemet att myndigheterna kan ta godtyckliga beslut inom ramen för tillståndssystemet. Detta problem listades som ett av de allvarligare problemen i rapporten om situationen på den inre marknaden. Problemet angrips genom att det listas ett antal kriterier som tillståndsförfarandet skall grundas på. Problemen med att tillståndsförfarandena är byråkratiska och tidskrävande åtgärdas i direktivet genom att ett antal regler och principer fastställs för de förfarandena och formaliteterna som omgärdar tillståndssystemen. Bland annat skall en fast tidsfrist anges i förväg. Den och möjligheterna till rättslig prövning skall anges på ett mottagningsbevis som skall lämnas till den sökande så fort den berörda myndigheten mottagit ansökan. Även ett så kallat tyst medgivande fastställs. Det innebär att om en sökande inte hört något när tidsfristen gått ut skall ett tillstånd anses beviljat. Dessa åtgärder torde leda till att medlemsstaternas tillståndssystem bli mindre byråkratiska och tidskrävande. I vissa medlemsstater fanns system som innebar att konkurrerande aktörer var inblandade i tillståndsgivningen. Detta är en av de saker som förbjuds enligt direktivet. All direkt eller indirekt inblandning av konkurrerande aktörer, även om endast i rådgivande organ, när det gäller enskild tillståndsgivning förbjuds.

Ett annat problem som uppmärksammades när problemen på den inre marknaden för tjänster undersöktes är att medlemsstaterna inte tar hänsyn till att en tjänsteleverantör redan uppfyllt krav i en annan medlemsstat där han är etablerad. Detta åtgärdas direktivet genom att stadga att villkor för beviljande av tillstånd för en ny etablering inte får överlappa krav och kontroller som den sökande redan har uppfyllt i en annan medlemsstat där han är etablerad. Kvantitativa begränsningar inom en viss verksamhet kan visserligen vara berättigade, men det framkom i rapporten att detta kunde leda till att redan etablerade aktörer gynnades i förhållande till nyanlända. Detta försöker direktivet råda bot på genom att stadga att ett urval måste ske

opartiskt och att tillstånd inte automatiskt skall förnyas eller gynna en tjänsteleverantör som redan innehaft tillståndet i fråga.

I rapporten om situationen på den inre marknaden för tjänster uppmärksammades att det i vissa medlemsstater fortfarande fanns krav på nationalitet, vistelseort med mera för aktieägare, personal och styrelsemedlemmar i tjänsteföretag. Denna typ av lagstiftning totalförbjuds i direktivet där det stadgas att alla diskriminerande krav som direkt eller indirekt grundar sig på nationalitet eller säte i fråga om företag skall avskaffas. Detta är dock ingen nyhet då detta redan är förbjudet enligt fördraget och EG-domstolens praxis. De medlemsstater som inte var medvetna om förbudet tidigare bör dock genom att det klart stadgas i direktivet bli varse det nu. Direktivet förbjuder även lagstiftning som kräver att en tjänsteleverantör måste påvisa ett reellt behov av tjänsten för att få ett tillstånd.

Krav som innebär att ett företag måste ha en viss juridisk form och krav som hänför sig till tjänsteföretagets kapital identifierades som två problemområden i rapporten om situationen på den inre marknaden för tjänster. Dessa krav är två av de krav som enligt direktivet skall utvärderas av medlemsstaterna. Detta innebär att medlemsstaterna först och främst skall undersöka om dessa krav existerar i deras lagstiftning. Om det är fallet skall de uppfylla villkoren av icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. De skall upprätta en rapport där de motiverar varför de anser att de uppfyller ovan nämnda krav. Kommissionen skall sedan gå igenom rapporten och undersöka om kraven är förenliga med gemenskapsrätten. Skillnaden mellan de krav som förbjuds och de som skall utvärderas är således att de som skall utvärderas, trots att de innebär en inskränkning av etableringsfriheten, under vissa omständigheter kan anses berättigade.³³⁹

Sammanfattningsvis tycker jag att direktivet angriper problemen gällande etablering på ett sätt som i alla fall i teorin verkar effektivt. För att det skall fungera även i praktiken krävs att medlemsstaterna tolkar och implementerar de många principer direktivet uppställer på ett korrekt och effektivt sett. Om detta kommer att ske, återstår att se.

6.1.2 Friheten att tillhandahålla tjänster

Som vi såg tidigare i kapitlet om problemen på den inre marknaden hänförde sig många av problemen för tjänsteleverantörer som önskade att tillfälligt tillhandahålla tjänster i en medlemsstat till det faktum att många medlemsstater tillämpar samma krav på dem som för de som vill etablera sig i medlemsstaten. I direktivet löses detta genom att fastställa en lista av krav som en medlemsstat totalförbjuds att ställa på en aktör som tillfälligt vill tillhandahålla tjänster i landet. Dessa förbjudna krav förhindrar en medlemsstat att behandla en tillfällig tjänsteleverantör på samma sätt som

---

³³⁹ Mer om rapporternas rättsverkningar nedan i avsnitt 6.1.4.

en etablerad aktör. Här förbjuds krav på etablering och tillståndskrav. Det betonas även att en tillfällig aktör skall ha rätt att skaffa sig viss infrastruktur genom att krav som skulle förhindra detta förbjuds. Tillfälliga tjänsteleverantörer påpekade även i rapporten om situationen på den inre marknaden att de upplevde problem med att använda sig av sin utrustning över gränserna. Detta åtgärdas genom direktivet genom att alla krav som förhindrar detta och som inte kan berättigas med hänsyn till hälsa och säkerhet på arbetsplatsen, förbjuds.

När det gäller övriga krav förbjuds de inte helt, utan är tillåtna så länge de uppfyller villkoren av icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. Dessa krav skall anges i en rapport till kommissionen, med motivering till varför medlemsstaterna anser att deras krav uppfyller de nämnda villkoren.³⁴⁰ Kommissionen skall sedan utfärda riktlinjer och analyser angående tillämpningen av de berörda kraven inom ramen för direktivet. Om artikeln läses med ömsesidighetsprincipen i åtanke torde den betyda att en medlemsstat inte skall inskränka en tjänstetillhandahållares, som lagligen är etablerad och tillhandhåller en tjänst i en annan medlemsstats, rätt att tillfälligt tillhandahålla en tjänst på deras territorium så länge det inte är motiverat av hänsyn till ett tvingande allmänintresse och tillämpas icke-diskriminerande och proportionerligt.

Angående om direktivets formulering kommer att lösa problemen på den inre marknaden för tjänster beror lite på samma faktorer som nämndes tidigare gällande etablering. Den inledande paragrafen i artikel 16 har ju en något vag formulering. Detta vägs enligt mig dock delvis upp av det faktum att medlemsstaterna kommer att bli tvungna att motivera sina krav i den utvärderingsrapport som tidigare nämndes och som även mer utförligt behandlas nedan.

6.1.3 Gemensamma problem

Vissa av hindren som existerade på den inre marknaden för tjänster hade att göra med svårigheter att få information om behöriga myndigheter, förfarande, formaliteter och formulär. Detta åtgärdas till stor del genom kapitlet om administrativ förenkling. De gemensamma kontaktpunkter som skall inrättas borde särskilt kunna råda bot på många av dessa problem. Tjänsteleverantörers allmänna brist på kunskap om vad den inre marknaden innebär bör till viss del avhjälpas av direktivet i stort, då det nu finns ett samlat dokument där deras rättigheter, respektive skyldigheter klart anges. Förut fanns det som vägledning endast den ordfattiga texten i EG-fördraget samt ett mycket stort material praxis som borde vara svår navigerat för den som inte har någon juridisk utbildning. Det är dock tveksamt om direktivet på samma sätt kommer att råda bot på konsumenternas bristande kunskap om sina rättigheter.

---

³⁴⁰ Mer om rapportens rättsverkningar nedan i avsnitt 6.1.4.

Skillnaderna mellan de nationella reglerna när de gäller om vissa verksamheter skall få utövas av samma tjänsteleverantör eller inte angavs som något som verkade inskränkande för tjänsteleverantörer som vill utöva gränsöverskridande verksamhet. Detta åtgärdas i direktivet genom att viss harmonisering på området görs. Det föreskrivs vilka områden medlemsstaterna får ställa krav som begränsar verksamhet på olika områden samt vilka krav de skall garantera att tjänsteleverantörerna uppfyller om de tillåter flera verksamheter på dessa områden. Det krävs vidare att alla totalförbud mot marknadskommunikation upphävs. Det anges också vissa regler som medlemsstaterna skall se till att tjänsteleverantörerna uppfyller vid sin marknadskommunikation. Detta kan ses som ett försök att komma till rätta med de problem en tjänsteleverantör tidigare kunde stöta på när de ville marknadsföra sig i mer än en medlemsstat.

Jag tror även att direktivet kommer att leda till en förbättring när det gäller den osäkerhet som gällde innan angående tjänsters laglighet och det faktum att tjänsteleverantörerna själva behövde åberopa den fria rörligheten istället för att medlemsstater motiverade varför de inskränkt den fria rörligheten. Jag menar att detta åtgärdas dels genom de regler som säger att krav som inte förbjuds av direktivet skall uppfylla principerna om icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet, och dels genom de olika utvärderingsrapporter som skall upprättas.³⁴¹

6.1.4 Åtgärdas orsakerna till problemen

För att komma till bukt med problemen på den inre marknaden räcker det inte att endast angripa problemen ett och ett. Det är även viktigt att försöka komma till bukt med orsakerna till att problemen uppstår från första början. En av orsakerna till många av problemen är att medlemsstaterna inte följer upp EG-domstolen domar och ändrar sin lagstiftning för att stämma överens med rättspraxis. Stora delar av det som EG-domstolen fastställt i sin praxis återfinns i direktivet som krav som alltid innebär en inskränkning, krav som endast undan vissa omständigheter kan berättigas. Dessutom måste alla inskränkningar uppfylla kraven på icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet.

En annan orsak som är kopplad till problemet med att medlemsstaterna inte uppdaterar sin lagstiftning är att medlemsstaterna inte tror att de behöver ändra sin lagstiftning förrän överträdelseförfarande inleds mot dem. Eftersom det rör sig om ett stort antal problem och medlemsstater ansågs det dock inte vara möjligt för EU:s institutioner att inleda överträdelseförfarande gentemot dem alla. Genom direktivet får medlemsstaterna något konkret som de skall implementera med en tydlig tidsfrist. Problemen angrips därmed i en grupp. Detta leder till att tid sparas även om överträdelseförfarande måste inledas på grund av att någon medlemsstat, när implementeringstiden gått ut, inte har implementerat

---

³⁴¹ Mer om dessa nedan, se 6.1.4.

direktivet, då problemen inte behöver angripas var för sig. Dessutom kan tjänsteleverantörerna som berörs, vid implementeringstidens slut, använda sig av direktivet direkt i de nationella domstolarna.³⁴²

De rapporter medlemsstaterna skall lämna in till kommissionen leder till att medlemsstaterna måste motivera sin lagstiftning redan innan den blivit ifrågasatt och att kommissionen kan uttala sig om medlemsstaternas lagstiftning utan att ett reellt klagomål uppkommit. Rapporter skall när det gäller etableringsfriheten lämnas in gällande en rad krav som visserligen är inskränkande men under vissa förutsättningar kan vara berättigade, samt gällande krav på tillstånd. När det gäller den fria rörligheten för tjänster skall rapporten omfatta alla de krav en medlemsstat ställer för att tillåta tillträde och utövande av tjänsteverksamhet. I rapporterna skall medlemsstaterna visa att deras lagstiftning verkligen är motiverade av ett tvingande allmänintresse och därmed är nödvändigt. Detta innebär att det aktuella allmänintresset inte redan kan skyddas av lagstiftning i etableringsstaten, att det inte är diskriminerande samt att det inte finns någon mindre ingripande åtgärd för att skydda det aktuella allmänintresset, det vill säga att det är proportionerligt. Denna rapport ålägger alltså medlemsstaterna en skyldighet att motivera sin lagstiftning på ett sätt de annars bara hade behövt göra om den vore direkt ifrågasatt. Det är också intressant att se att kommissionen höll fast vid utvärderingsrapporterna trots att det var något som Europaparlamentet ville ta bort. Detta tyder på att kommissionen anser att rapporterna är en av de viktigare delarna av direktivet eftersom de visade sig villig att kompromissa på väldigt många andra punkter. Jag är av åsikten att utvärderingsrapporterna är ett av de viktigaste elementen i direktivet. Jag tror även att väldigt intressanta diskussioner kommer att uppstå dels när medlemsstaterna skall upprätta rapporterna. Dels, och framförallt, när kommissionen gör sitt uttalande om medlemsstaternas lagstiftning, motivering och dess överensstämmelse med gemenskapsrätten.

En annan orsak till de många problemen är att det finns en brist på förtroende för de andra medlemsstaternas rättssystem. Tjänstedirektivet i sig självt gör inget direkt för att motverka detta mer än att medlemsstaterna nu förutom att de vet vilka skyldigheter de själva har, även vet vilka skyldigheter de andra medlemsstaterna har. Detta skulle i sig kunna öka förtroendet mellan medlemsstaterna. Jag tror dock att de gemensamma uppförandekoder som yrkes och branschorganisationer skall uppmuntras att anta kommer att leda till en viss ökad integration och förtroende mellan medborgarna. Ökar förtroendet mellan befolkningen i staterna bör även förtroendet mellan ländernas institutioner successivt öka.

---

³⁴² Ett direktiv kan åberopas i en nationell domstol gentemot en statlig enhet efter att implementeringstiden gått ut, när det gäller åberopande gentemot privata parter endast under vissa omständigheter och främst för att påverka tolkningen av den nationella implementeringstexten, Se Craig, de Burca, *EU law*, s 202-227.

6.1.5 Icke offentlighetsrättsliga regler

I rapporten om problemen på den inre marknaden tog kommissionen upp icke-offentlighetsrättsliga regler som en grupp av regler som skapade hinder på den inre marknaden för tjänster. Som vi såg innan är dessa enligt EG-domstolens rättspraxis även att betrakta som regleringar som kan inverka på den fria rörligheten och därmed skall följa fördragets regler. I direktivet finns reglering rörande vilka sorts krav som skall anses vara krav i direktivets mening. Här undantas specifikt regler som fastställs i kollektivavtal som förhandlats fram av arbetsmarknadens parter. Medan andra sorters regler utfärdade av arbetsmarknadens parter verkar kunna falla inom direktivets tillämpningsområde.

Laval-fallet³⁴³ som är uppe för prövning i EG-domstolen nu behandlar delvis frågan om hinder som uppställs av icke-offentliga enheter.³⁴⁴ Utan att gå in på detaljerna i fallet kan nämnas att generaladvokaten i fallet konstaterar att de svenska fackföreningarnas stridsåtgärder i fallet utgör ett hinder av artikel 49, den fria rörligheten för tjänster.³⁴⁵ Han går sedan vidare med att klarlägga att hinder kan anses berättigade under vissa omständigheter och fokuserar främst på om proportionalitetsprincipen är uppfylld eller inte.³⁴⁶ Om domstolen accepterar bedömningen att stridsåtgärder i sig kan innebära ett hinder mot friheten att tillhandahålla tjänster är frågan om det blir ett hinder som även omfattas av tjänstedirektivet. I direktivets första artikel sägs att direktivet inte skall inverka på medlemsstaternas rätt att vidta stridsåtgärder i enlighet med nationell lagstiftning. Frågan är om detta betyder att det stridsåtgärder i sig helt faller utanför direktivets tillämpningsområde. Även om det innebär att det gör det betyder detta dock inte att området är fredat från inblandning utav EU. Finner domstolen, som generaladvokaten, att fackliga stridsåtgärder i sig kan utgöra ett hinder utav den fria rörligheten borde varje stridsåtgärd som har ett gränsöverskridande element alltid uppfylla EG-rättens krav på området. Det vill säga vara motiverade av hänsyn till ett tvingande allmän intresse som inte redan skyddas genom åtgärder i en annan medlemsstat, vara icke-diskriminerande och proportionerlig.

---

³⁴³ C 341/05.

³⁴⁴ Ahlberg, Bruun, Malmberg, *The Vaxholm case from a Swedish and European Perspective*, s 160, i Transfer 2/06.

³⁴⁵ se punkt 156-161 för förklaring till varför han anser att artikel 49 överhuvudtaget är tillämpligt på saken. För mer ingående motivering om varför stridsåtgärderna utgör en inskränkning av artikel 49 se punkt 233-240, Förslag till avgörande av generaladvokat Paolo Mengozzi, i Mål 341/05.

³⁴⁶ Punkt 241-253 – konstaterar att skyddet för arbetstagarna och social dumping är allmänintresse som kan föranleda en inskränkning i friheten att tillhandahålla tjänster, anser att AD skall pröva huruvida, inte endast minimilönen, utan andra delar av det aktuella kollektivavtalet är i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen, punkt 253-307, Förslag till avgörande GA Mengozzi, mål 341/05.

6.2 Skillnader mellan det första förslaget och det slutgiltiga direktivet

6.2.1 Allmänt

Det första förslaget till tjänstedirektiv innehöll inte särskilt många generella undantag och hade därmed ett bredare tillämpningsområde.

Europaparlamentet såg till att bland annat skatteområdet, arbetsrätten, utstationering och den internationella privaträtten helt och hållet undantogs från direktivets tillämpningsområde. Det uttrycks nu även klart att det är destinationslandsprincipen som gäller i fråga om konsumentskydd. Även speciella sektorer såsom bemanningsföretag, privata säkerhetstjänster såväl som hälso- och sjukvårdstjänster togs bort. I det förra direktivet sades heller ingenting om att grundläggande rättigheter såsom rätten att vidta stridsåtgärder inte skulle påverkas av direktivet. Miljöskyddet nämns numera som ett tvingande allmän intresse som kan rättfärdiga inskränkningar i friheten att tillhandahålla tjänster, vilket det inte gjorde innan.

Direktivet har en tydligare avgränsning till andra gemenskapsinstrument än sin föregångare. I dagens direktiv räknas det upp specifika områden och gemenskapsinstrument som har företräde framför direktivet. Detta var inte fallet i det ursprungliga förslaget. Av naturliga skäl ansågs vissa definitioner onödiga att inkludera efter att ett antal områden exkluderats ur direktivet. En mening lades dock till efter förslag från Europaparlamentet där det klargörs att regler i kollektivavtal inte skall ses som krav i direktivets mening. Detta kan ses som ett led i arbetet med att fullt ut försöka exkludera arbetsrätten från direktivet.

Den administrativa förenklingen är numera tillämplig på både den fria rörligheten för tjänster såväl som före etableringsfriheten. I det första förslaget hänförde sig detta endast till tjänsteleverantörer som önskar etablera sig i en annan medlemsstat.

6.2.2 Frihet att tillhandahålla tjänster och ursprungslandsprincipen

Den största förändringen är att ursprungslandsprincipen är utbytt mot regeln att medlemsstaterna skall garantera friheten att tillhandahålla tjänster.

Ursprungslandsprincipen fick omfattande kritik och togs bort av Europaparlamentet. Detta motiverades med bland annat att den skulle leda till social dumping. Medan ursprungslandsprincipen i det förra förslaget talade om att det var etableringslandets lag som skulle gälla för en gränsöverskridande tjänsteleverantör, talar det nuvarande direktivet inte alls om vilket lands lag som skall gälla. Istället fastställs att en tjänsteleverantör har rätt att fritt tillhandahålla tjänster och att medlemsstaterna skall

garantera denna rätt. Om den sedan tolkas tillsammans med principen om ömsesidigt erkännande så innebär den att om en tjänsteleverantör lagligen utför och uppfyller kraven i sin etableringsstat skall värdlandet endast kunna inskränka dennes rätt att tillhandahålla tjänsten på deras territorium med hänsyn av ett tvingande allmänintresse samt icke-diskriminerande och proportionerligt.

Viktigt att nämna i sammanhanget är att utstationeringsdirektivet numera är undantaget från direktivets tillämpningsområde. Det innebär att utstationeringsdirektivets bestämmelser går före tjänstedirektivet. Ett värdlands centrala arbetsrättsliga villkor skall därför tillämpas oavsett tjänstedirektivets reglering.

Som nämndes tidigare i kapitlet angående ursprungslandsprincipen valde kommissionen mellan olika sätt att komma till bukt med problemet att få bort nationella protektionistiska barriärer till friheten att tillhandahålla tjänster. I det första förslaget valde de som känt ursprungslandsprincipen medan de i det andra nu antagna förslaget valde ett mer harmoniseringsbaserat tillvägagångssätt. För att återknyta till uttalandet i ingressen i direktivet, här återgett i kapitel 5.1, skall direktivet först ta bort de hinder som snabbt kan avlägsnas för att sedan inleda en process med samråd, utvärdering och ytterligare harmonisering. Detta tillsammans med den rapport som medlemsstaterna skall upprätta och sända till kommissionen tyder på att ytterligare harmonisering när det gäller de nationella regleringarna angående den fria rörligheten för tjänster är att vänta. Att ytterligare harmoniseringsåtgärder kan bli aktuella följer vidare av vissa slutliga bestämmelser i direktivet.³⁴⁷

Här är det även intressant att se att kommissionen i strategin för den inre marknaden för tjänster från 2000 sa att de ämnade att som det sista av tre steg för att komplettera den inre marknaden för tjänster hade för avsikt att lägga fram förslag på harmoniseringsåtgärder samt se till att principen om ömsesidigt erkännande tillämpades effektivt. Detta stämmer alltså överens med den utformning det slutgiltiga direktivet har fått. En förklaring till att de sedan valde ett helt annat tillvägagångssätt i det första förslaget skulle kunna vara att efter att de mer ingående undersökt vilka problem som existerade på den inre marknaden kom fram till att ursprungslandsprincipen på ett mer effektivt sätt skulle eliminera problemen. Detta stämmer dock inte överens med det uttalande som gjordes 2003 om att de hade för avsikt att lägga fram ett förslag till ett tjänstedirektiv och att detta skulle grunda sig på principen om ömsesidigt erkännande och harmonisering på de områden där det var nödvändigt. Detta skedde alltså efter att rapporten om problemen på den inre marknaden lagts fram.

---

³⁴⁷ Se tex artikel 38, 39.5, 41 direktiv 2006/123.

6.2.3 Utstationering av arbetstagare i samband med tillhandhållandet av tjänster

Utstationering av arbetstagare för att tillfälligt tillhandahålla en tjänst är en del utav friheten att tillhandahålla tjänster. Utstationeringsdirektivet är dock undantaget från direktivets tillämpningsområde numera. I det första förslaget behandlades dock utstationering av arbetstagare i samband med tillhandhållandet av tjänster. Det stadgades bland annat att ett värdland inte fick uppställa tillståndskrav, krav på deklARATION, krav på att ha en representant på territoriet och krav på att förvara anställningsrelaterade handlingar inom värdlandet. Som vi såg tidigare gav denna reglering upphov till en omfattande kritik som bland annat hade att göra med att det var fel forum att behandla utstationering av arbetstagare i tjänstedirektivet då det redan fanns ett utstationeringsdirektiv. Det sades att eventuella förtydligande angående utstationering skulle ske inom ramen för utstationeringsdirektivet.

Undersökningen om problemen på den inre marknaden visade en del problem som kunde relateras till just utstationering av arbetstagare. De gällde bland annat förhandsanmälningar, dubbelreglering och omfattande problem att använda sig av tredjelands medborgare. Bestämmelserna i det första förslaget till tjänstedirektiv kan ses som ett sätt att avhjälpa dessa svårigheter.

Det har riktats kritik om att kommission inriktats sig för mycket på åtgärder som begränsade den fria rörligheten för tjänster och för lite på de problem som kan påverka skyddet av arbetstagarna. Utstationeringsdirektivet har till syfte dels att underlätta den fria rörligheten för tjänster och dels att förhindra social dumping och beskydda arbetstagarna. Kommissionen nämner att det uppstår problem relaterade till att värdlandets arbetsrätt, särskilt minimilön och betald semester, tillämpas på utstationerade arbetstagare. Att dessa delar av värdlandets arbetsrätt skall tillämpas på utstationerade arbetstagare är en av de centrala bestämmelserna i utstationeringsdirektivet. Att benämna detta som ett problemområde verkar därför underligt. Det verkar vidare stå i strid med utstationeringsdirektivets syfte att förhindra social dumping och skydda arbetstagare.

Kritiken angående artiklarna som behandlade utstationering av arbetstagare i det första förslaget till tjänstedirektiv gällde dock inte bara att det var fel forum att presentera regleringen. Den gällde även innehållet av regleringen. Frågan angående dessa regler och deras tolkning är inte löst genom att reglerna togs bort ur det slutgiltiga direktivet. Samma dag som det reviderade förslaget till tjänstedirektiv lades fram, våren 2006, kom nämligen kommissionen även ett meddelande om vägledning till utstationeringsdirektivet. Här behandlas många av de frågor som tidigare fanns artiklarna 24 och 25 i direktivet. Därigenom kan inte kritik riktas mot att det var fel forum att behandla utstationering i tjänstedirektiv och det följer Europaparlamentets råd att eventuella förtydligande angående utstationeringen skall ske inom ramen för utstationeringsdirektivet.

En annan viktig sak att notera är att kommissionen genom att utge ett meddelande rörande de områden de inte kunde få igenom i direktivet går runt fördragets regler för lagstiftning genom att ge ut ett mer informellt meddelande.³⁴⁸ Som vi såg innan görs i denna vägledning uttalanden om företrädare i värdlandet, förhandstillstånd samt vilka handlingar som skall hållas tillgängliga i värdlandet. Det framgår också att Europaparlamentet inte håller med kommissionen om dess tolkning av EG-domstolens praxis på dessa områden. Meddelanden är i sig inte bindande så länge de inte är avsedda att ha rättsverkan.³⁴⁹ För att ett meddelande inte skall anses vara avsedda att ha rättsverkan får de inte vara formulerade i tvingande ordalag och måste begränsa sig till att tydliggöra redan de facto bestämmelser och de kan inte införa särskilda skyldigheter.³⁵⁰ Skulle ett meddelande införa särskilda skyldigheter och därmed betraktas som en rättsakt som ålägger medlemsstaterna skyldigheter kan den bli föremål för en ogiltigförklaring.³⁵¹ Det skall även tilläggas att kommissionen saknar behörighet att själv lägga fram rättsakt som ålägger medlemsstaterna skyldigheter gällande fri rörlighet för tjänster.³⁵² Frågan jag menar uppkommer i samband med att kommissionen lägger fram meddelandet om vägledning angående utstationering i samband med tillhandahållandet av tjänster är först vilken vikt som skall läggas vid dess uttalande, särskilt eftersom Europaparlamentet kritiserade många av tolkningarna som gjordes i det. Den andra frågan har visst samband med den första och gäller främst i vilken mån EG-fördraget tillåter eller skall tillåta att kommissionen på detta vis kan gå förbi behörighetsfördelningen genom att lämna ut informella dokument så som detta.

Själva innehållet i meddelandet är också en intressant fråga. Många bedömare är ju som vi såg mycket kritiska till vissa delar av innehållet och menar att det skulle omöjliggöra kontrollen av att bestämmelserna i utstationeringsdirektivet följs.

6.3 EG-fördraget och direktivet

När det uppkommer en fråga som berör den fria rörligheten för tjänster måste två test tillämpas. Ett för att se om direktivet är tillämpligt. Är detta inte fallet får EG-domstolens praxis och det test som däri uppställs, för att finna om en otillåten inskränkning har skett, tillämpas. Fördraget gäller alla prestationer som utförs mot ersättning och som inte faller inom ramen för de andra friheterna. Direktivet har som vi sett ett betydligt snävare tillämpningsområde. Detta leder till att när en fråga uppkommer som rör den fria rörligheten för tjänster måste det först och främst undersökas om tjänsten i fråga faller inom direktivets tillämpningsområde. Gör den inte det

---

³⁴⁸ Steiner, Woods, Twigg-Flesner, EU Law, s 59.

³⁴⁹ Mål C-57/95 - *Franska republiken mot Europeiska kommissionen*. - punkt 6-7.

³⁵⁰ Mål C-57/95, punkt 12-14.

³⁵¹ Mål C-57/95, punkt 23.

³⁵² Mål C-57/95, punkt 24.

blir det till att förlita sig på EG-fördragets bestämmelser och praxis angående dessa, samt eventuella andra gemenskapsrättsliga akter. Enligt EG-fördraget och praxis har en medlemsstat rätt att begränsa den fria rörligheten för tjänster om en inskränkning grundar sig på hänsyn till ett tvingande allmänintresse, detta allmänintresse inte redan skyddas i etableringsmedlemsstaten, det tillämpas icke-diskriminerande och proportionerligt.

Faller en verksamhet inom direktivets allmänna tillämpningsområde får man sedan gå vidare för att se om verksamheten är en sådan som undantas från tillämpningsområdet av artikel 16 friheten att tillhandahålla tjänster. Faller verksamheten inom något av de undantagen torde det återigen vara EG-fördragets bestämmelser och praxis som blir tillämplig, förutom när de gäller de administrativa bestämmelserna i direktivet som fortfarande borde vara tillämpliga på den aktuella verksamheten. Om direktivet skall tillämpas fullt ut på verksamheten får man först se ifall den aktuella inskränkningen inte är en av de krav som totalförbjuds i direktivets artikel 16, om detta inte är fallet får man sedan gå vidare och se att det uppfyller kraven på icke-diskriminering, nödvändighet och proportionalitet. När det gäller en tjänsteleverantör som vill etablera sig får ett liknande förfarande göras för att först besluta om direktivet är tillämpligt eller inte. När det gäller etableringsfriheten så stadgar direktivet i större detalj vad som är tillåtet och icke-tillåtet. För båda fallen gäller att medlemsstaterna skall motivera en stor del av de krav de ställer på tjänsteleverantörerna genom de olika rapporter som skall överlämnas till kommissionen.

Jag tycker att det generellt kan sägas att direktivet är en vidareutveckling av EG-domstolens rättspraxis angående EG-fördragets bestämmelser på området. Ett av de viktigaste nya elementen direktivet introducerar anser jag vara de förut diskuterade utvärderingsrapporterna.

6.4 Avslutande synpunkter

Min undersökning visar att många av de problem som existerade på den inre marknaden angrips i direktivet. Om det görs på ett effektivt sätt är svårt att avgöra i dagsläget och kan förmodligen inte bedömas förrän direktivet implementerats i medlemsstaterna och den första utvärderingen skett.

Jag tycker att ett särskilt intressant område är de rapporter som medlemsstaterna skall upprätta. Dessa lär ge upphov till diskussion och det skall bli intressant att se vilka uppföljande åtgärder kommissionen tar när rapporterna sammanställts. Som påpekades innan verkar kommissionen anse att de är av yttersta vikt eftersom de vägrade att ta bort dem som en del av den övergripande kompromissen. Det är värt att fundera över om Europaparlamentet hade accepterat detta om det inte hade varit så fokuserade på att få igenom sina ändringar av övriga delar av direktivet. Jag tycker även att Europaparlamentets motivering till varför utvärderingsrapporterna skulle tas bort är intressant. Motiveringen löd att

rapporterna inte skulle vara till någon större nytta. Detta tycker jag tyder på en bristande förståelse för rapporterna från deras sida. Jag är även förvånad över att de inte mer tryckte på sin andra motivering till varför de skulle tas bort. Den motiveringen handlade om att det skulle stå i strid med subsidiaritetsprincipen, jag kan bara anta att de inte hade någon grund för detta påstående.

Ett annat intressant område som bara flyktigt behandlas i bakgrunden till den här uppsatsen är hur Europaparlamentet lyckats påverka en väldigt viktigt fråga för unionen. Myten att Europaparlamentet skulle vara maktlös bör i och med direktivets slutgiltiga utformning därmed vara död och begravnen. Rent politiskt uppkommer det också en rad frågor angående direktivet. Det har bland annat framförts i diskussionerna runt direktivet att kommissionen saknade ett socialt perspektiv i sitt första förslag till direktiv. Slutsatsen för min del blir också att det slutligt antagna direktivet har en betydligt mer social utformning än det ursprungliga förslaget.

Dessutom uppstår en fråga om vem som egentligen vinner på det slutgiltiga förslaget. En majoritet av de nya medlemsstaterna verkade som första reaktion ha varit emot Europaparlamentets ändringar av direktivet, och begärde att kommissionen skulle försvara delar av originalförslaget.³⁵³ När ministrarna i konkurrensrådet träffades i mars 2006 gjorde de åtta nya öst- och centraleuropeiska medlemsstaterna samt Finland, Nederländerna och Storbritannien klart att de ansåg att Europaparlamentets kompromiss hade gått för långt.³⁵⁴ Dessa uppgifter tyder på att det finns ett öst- västperspektiv till frågan, men av utrymmesskäl behandlades denna fråga inte i min framställning.

---

³⁵³ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 244, i Transfer.

³⁵⁴ Kowalsky, Wolfgang, *The service directive: the legislative process clears the first hurdle*, s 245, i Transfer.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Craig, Paul, De Burca, Grainne, *EU law, text, cases and materials*, Oxford University Press, 2003, Third edition, Oxford, New York.

Oliver, Peter, *Free movement of goods in the European Community*, Thomson, Sweet and Maxwell, 2003 fourth edition, London.

Snell, Jukka, *Goods and Services in EC law, a study of the relationship between the Freedoms*, Oxford University Press, 2002, first edition, Oxford, New York.

Steiner, Josephine, Woods, Lorna, Twigg-Flesner, Christian, *EU Law*, Oxford University Press, 2006, Ninth edition, Oxford, New York.

Woods, Lorna, *Free movement of goods and services within the European community*, Aldershot, 1st edition, 2004, Ashgate.

Artiklar

Ahlberg, Bruun, Malmberg, *The Vaxholm case from a Swedish and European Perspective*, i Transfer, European Review of Labour and Research Quarterly of the ETUI-REHS Research Department, Volume 12, Number 2, Summer 2006.

Bruun, Niklas, *The proposed directive on services and labour law*, in Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law, The Bolkenstein Initiative, editor Roger Blainpain, Roger Blainpain, Kluwer International, 2006, The Netherlands, The Hague.

Eklund, Ronnie, *Utstationering av arbetstagare*, Svensk Jurist Tidning, 2000.

Erixon, Olof, *SWEDEN'S INTERNATIONAL TRADE IN SERVICES status and opportunities*, s 9, Svenskt näringsliv, Report from the project Internationalisation of Swedish Trade in Services, Januari 2002.

Gekiere, Wouter, *The proposal of the European commission for a directive on services in the internal market: an overview of its main features and critical reflections*, in Freedom of Services in the European Union, Labour and Social Security Law: the Bolkenstein Initiative, editor: Roger Blainpain, Kluwer International, 2006, The Netherlands, The Hague.

Graham, Ronnie, *Mutual recognition and country of origin in the case law*, in, Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security

Law, The Bolkenstein Initiative, editor Roger Blainpain, Kluwer International, 2006, Nederländerna, The Hague.

Hansen, Lau, Jesper, Full circle: *Freedom of establishment and to provide services*, in, *Services and Free movement in EU law*, Andenas and Roth, 2002, oxford university press, New York.

Houwerzijl, Mijke, *Towards a more effective posting directive*, in, Freedom of Services in the European union, Labour and Social Security Law, The Bolkenstein Initiative, editor Roger Blainpain, Kluwer International, 2006, The Netherlands, The Hague.

Kowalsky, Wolfgang, *The Service Directive: the legislative process clears the first hurdle*, i Transfer, European Review of Labour and Research Quarterly of the ETUI-REHS Research Department, Volume 12, Number 2, summer 2006.

Lonbay, Julien, *C-55/94 Reinhardt Gebhard v Consiglio dell'ordine degli Avvocati e procuratori di Milano*, Common market law review 1996 33: 1073-1087.

Maier, Lena, *Tjänstedirektivet, social dumping och de nationella arbetsmarknadssystemen*, Europarättslig tidskrift 2005.

Maier, Lena, *Undantag för arbetsrätten inget fribrev*, EU och arbetsrätt, nordiskt nyhetsbrev, nr 2 2006.

Roth, W. – H, *C 19/92, Dieter Kraus v. Land Baden-Württemberg, Judgement of 31 March 1993*, Common Market Law review 30, 1993.

Sigeman, Tore, *Fri rörlighet för tjänster och nationell arbetsrätt*, Europarättslig tidskrift 2005.

Zieradska, Ursula, *Tjänstedirektivet-ett hot mot välfärden eller en tillväxtmotor?*, Europarättslig tidskrift, nr 4, 2006.

Rättsakter

KONSOLIDERAD VERSION AV FÖRDRAGET OM UPPRÄTTANDET AV EUROPEISKA GEMENSKAPEN SV 24.12.2002 Europeiska gemenskapernas officiella tidning C 325/33.

Europaparlamentets och rådets direktiv 96/71/EG av den 16 december 1996 om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster, Europeiska gemenskapernas officiella tidning nr L 018, 21/01/1997 s. 0001 – 0006.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om *tjänster på den inre marknaden*, Europeiska unionens officiella tidning nr L 376, 27/12/2006 s. 0036 – 0068.

Dokument utgivna av kommissionen

COM(1985) 310, final, *COMPLETING THE INTERNAL MARKET: WHITE PAPER FROM THE EUROPEAN COMMISSION TO THE EUROPEAN COUNCIL*, Brussels 14 June 1985.

KOM (2000) 888, slutlig, *MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET - En strategi för tjänster på den inre marknaden*, Bryssel den 29.12.2000.

KOM(2002), 441 *Rapport från kommissionen till rådet och europaparlamentet, situationen på den inre marknaden för tjänster, rapport inom ramen för den först etappen av strategin för tjänster på den inre marknaden*, Bryssel 30.07.2002.

KOM (2003) 238, slutlig, *Kommissionens meddelande till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala Kommittén och regionkommittén - Strategin för den inre marknaden - Prioriteringar för 2003-2006*, Bryssel den 7.5.2003.

KOM (2003) 458, slutlig, *Meddelande från kommissionen till Rådet, Europaparlamentet, Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén samt Regionkommittén - Genomförandet av direktiv 96/71/EG i medlemsstaterna*, Bryssel den 25.7.2003.

KOM (2004) 2, slutlig, *Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden [SEK (2004) 21]*, Bryssel, den 13.1.2004.

KOM (2005) 24, slutlig, *Meddelande Inför Europeiska Rådets Vårmöte - Att arbeta tillsammans för tillväxt och sysselsättning - Nystart för Lissabonstrategin - Meddelande från ordförande José Manuel Barroso i samråd med viceordförande Günter Verheugen {SEC(2005) 192} {SEC(2005) 193}*, Bryssel den 2.2.2005.

KOM (2006) 159, *Meddelande från Kommissionen - Vägledning för utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster {SEK (2006) 439}*, Bryssel den 4.4.2006.

KOM(2006) 160 slutlig, *Ändrat förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om tjänster på den inre marknaden, 2004/0001 (COD)*, Bryssel den 4.4.2006.

KOM (2006) 718 slutlig, *KOMMISSIONENS YTTRANDE i enlighet med artikel 251.2 tredje stycket led c i EG-fördraget om Europaparlamentets*

förslag till ändringar av rådets gemensamma ståndpunkt inför förslaget till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV OM TJÄNSTER PÅ DEN INRE MARKNADEN ÄNDRING AV KOMMISSIONENS FÖRSLAG i enlighet med artikel 250.2 i EG-fördraget, Bryssel den 16.11.2006.

Övriga EG dokument

2462nd Council meeting COMPETITIVENESS (Internal Market, Industry, Research) Brussels, 14 November 2002, 13839/02 (Presse 344).

Interinstitutionellt ärende:2004/0001 (COD), *RÄTTSAKTER OCH ANDRA INSTRUMENT*, Ärende: *Gemensam ståndpunkt antagen av rådet inför antagandet av, Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden.*

A6-0409/2005, slutlig version, *EUROPAPARLAMENTETS BETÄNKANDE om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om tjänster på den inre marknaden (KOM (2004) 0002 – C5-0069/2004 – 2004/0001 (COD))*, 15.12.2005.

A6 0308/2006, final, *European Parliament resolution on the application of Directive 96/71/EC on the posting of workers*, P6_TA(2006)0463, 061026 Strasbourg.

Förslag till avgörande av generaladvokater

Förslag till avgörande av generaladvokat Léger. Mål C-55/94 - föredraget den 20 juni 1995. - *Reinhard Gebhard mot Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano.*

Förslag till avgörande av generaladvokat Lenz. - Mål C-415/93 - föredraget den 20 september 1995. - *Union royale belge des sociétés de football association ASBL mot Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA mot Jean-Marc Bosman m.fl. och Union des associations européennes de football (UEFA) mot Jean-Marc Bosman.*

Förslag till avgörande av generaladvokat La Pergola, Mål C-124/97 - föredraget den 4 mars 1999, *Markku Juhani Lääri, Cotswold Microsystems Ltd och Oy Transatlantic Software Ltd mot Häradsåklagaren i Jyväskylä och finska staten.*

Förslag till avgörande av generaladvokat Paolo Mengozzi, Mål C-341/05 ,föredraget den 23 maj 2007 *Laval un Partneri Ltd mot Svenska Byggnadsarbetareförbundet m.fl.* begäran om förhandsavgörande från Arbetsdomstolen – Sverige.

Internetkällor

EU: s tillväxtstrategi-Lissabonstrategin, <http://www.regeringen.se/sb/d/2504>
2007-03-02

Brysselkontoret, *Lissabonstrategin – bakgrund och länkar* 2007 april 2005
<http://www.brysselkontoret.com/article.asp?articleID=4455&articleCategoryID=13> - 2007-03-02

Brysselkontorets nyhetsbrev, *Kommissionen har inget lärt av tjänstedirektivet*, 26 april 2006,
<http://www.brysselkontoret.com/article.asp?articleID=4801&articleCategoryID=1> 2007-05-05

Rättsfallsförteckning

Mål 36/74, Domstolens dom den 12 december 1974. - *B.N.O. Walrave, L.J.N. Koch mot Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie och Federación Española Ciclismo.*

Mål 263/86, Domstolens dom den 27 september 1988. *Belgiska staten mot René Humbel och Marie-Thérèse Edel.*

Mål 279/80 Domstolens dom den 17 december 1981. - *Brottmål mot Alfred John Webb. - Begäran om förhandsavgörande: Hoge Raad i Nederländerna..*

Mål C-109/92, Domstolens dom (femte avdelningen) den 7 december 1993. *Stephan Max Wirth mot Landeshauptstadt Hannover.*

Mål 113/89, Domstolens dom (sjätte avdelningen) den 27 mars 1990. - *Rush Portuguesa Lda mot Office national d'immigration. - Begäran om förhandsavgörande: Tribunal administratif i Versailles - Frankrike.*

Mål C-275/92, Domstolens dom den 24 mars 1994. - *Her Majesty's Customs and Excise mot Gerhart Schindler och Jörg Schindler.*

C 1/93, Domstolens dom (sjätte avdelningen) den 12 april 1994. - *Halliburton Services BV mot Staatssecretaris van Financiën. - Begäran om förhandsavgörande: Hoge Raad der Nederlanden.*

Mål C-43/93, Domstolens dom den 9 augusti 1994. - *Raymond Vander Elst mot Office des migrations internationales. - Begäran om förhandsavgörande: Tribunal administratif de Châlons-sur-Marne - Frankrike.*

C 55/94 – Domstolens dom den 30 november 1995. - *Reinhard Gebhard mot Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano. - Begäran om förhandsavgörande: Consiglio Nazionale Forense – Italien.*

Mål C-57/95, Domstolens dom den 20 mars 1997. - *Franska republiken mot Europeiska kommissionen.*

Förenade målen C-51/96 och C-191/97 Domstolens dom den 11 april 2000. - *Christelle Delière mot Ligue francophone de judo et disciplines associées ASBL, Ligue belge de judo ASBL, Union européenne de judo (C-51/96) och François Pacquée (C-191/97).*

Förenade målen C-369/96 och C-376/96 Domstolens dom den 23 november 1999. - *Brottmål mot Jean-Claude Arblade och Arblade & Fils SARL (C-369/96) och Bernard Leloup, Serge Leloup och Sofrage SARL.*

Mål C-157/99 Domstolens dom den 12 juli 2001. - *B.S.M. Smits, gift Geraets, mot Stichting Ziekenfonds VGZ och H.T.M. Peerbooms mot Stichting CZ Groep Zorgverzekeringen.*

C 164/99, - Domstolens dom (femte avdelningen) den 24 januari 2002. *Portugaia Construções Lda*. - Begäran om förhandsavgörande: Amtsgericht Tauberbischofsheim – Tyskland.

C 279/00, Domstolens dom (sjätte avdelningen) den 7 februari 2002. *Europeisk kommissionen mot Italienska Republiken.*

Mål C-478/01 Domstolens dom (fjärde avdelningen) den 6 mars 2003. - *Europeiska kommissionen mot Storhertigdömet Luxemburg.*

Mål C 60/03, Domstolens dom (andra avdelningen) den 12 oktober 2004. *Wolff & Müller GmbH & Co. KG mot José Filipe Pereira Félix* – Begäran om förhandsavgörande. Bundesarbeitsgericht – Tyskland.

Mål C – 341/05, *Laval un Partneri Ltd mot Svenska Byggnadsarbetareförbundet m.fl.* begäran om förhandsavgörande från Arbetsdomstolen - Sverige (Domstolens dom ej avkunnad vid skrivtillfället).